

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1882. Första Kammaren. N:o 47.

Torsdagen den 11 Maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmälades och bordlades:

Stats-Utskottet utlåtande N:o 13 b, angående vissa till regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel hörande frågor; samt

Lag-Utskottets utlåtande N:o 57, i anledning af väckt motion om revision af 20 kapitlet Strafflagen.

Föredrogs å nyo Riksdagens Särskilda Utskotts den 26 och 27 nästlidne April bordlagda utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts till Utskottet remitterade nådiga proposition med förslag till förordning rörande lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge.

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.*

Herr Lagerstråle: I afseende på föredragningen af detta betänkande tager jag mig friheten hemställa, att, i likhet med hvad som egt rum vid större lagförslag, detsamma måtte föredragas paragrafvis och om en paragraf innehåller flera moment eller punkter äfven punktvis; men att då i 9 § förekomma särdeles viktiga och för lagen hufvudsakliga bestämmelser, sistnämnda paragraf måtte först föredragas och derefter § 1 och de följande. Efter paragraferna torde rubriken blifva föremål för öfverläggning och slutligen Utskottets hemställan i afseende på lagens antagande. Efter öfverenskommelse inom Utskottet sker enahanda framställning inom Andra Kammaren.

Härtill lemnade Kammaren sitt samtycke.

Utskottets förslag till förordning rörande de lappar, som med renar flytta emellan de förenade konungarikena Sverige och Norge.

9 §.

1 mom.

Första Kammarens Prot. 1882. N:o 47.

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Herr Nyström: Jag skulle helst önskat att icke uppträda i denna fråga, men då jag torde vara en af de få, som något närmare känna till de förhållanden, den rör, och jag efter noggrant begrundande af den föreslagna lagen icke kunnat finna mig tillfredsstäld med densamma, utan anser den blifva en genomgående försämring i förhållandena sådana de varit genom codicillen och sådana de nu äro, så måste jag upptaga Kammarens tid en stund. Jag ber, att herrarne ville hafva tålmod och låta mig litet närmare redogöra för den bevisning, jag har emot lagen; och jag hoppas, att herrarne icke anse illa använd den tid, som egnas åt denna granskning, då, enligt min åsigt, frågan är den viktigaste och mest svårösta, som denna Riksdag haft att handlägga. Jag ber vidare, att de herrar, som icke så noga känna till förhållandena, täcktes afhöra de skäl, som andragas och icke taga allt för klart och godt, som till följd af den långa vidlyftiga utredningen förekommit.

Dels under min nära 30-åriga verksamhet inom den nordligaste fjerdedelen af riket eller Norrbottens län, synnerligast i egenkap af styresman för afvittringen derstädes, dels ock till följd af mina resor inom Vesterbottens, Norrbottens och Jemtlands län åren 1868—1870, för den så kallade norrländska skogskomiténs räkning, har jag fått inhemta någon kännedom äfven om öfverliggande trakter och fjell inom dessa län. Vid vandringen för komiténs räkning öfver åtskilliga fjell i Vesterbottens lappmarker och inom Jemtlands län kom jag i beröring en och annan gång med lappar och nybyggare äfven. Jag hörde då klagomål på ömse sidor och kom till den slutsats, att det var högst illa bestäldt för lapparne inom Jemtlands län genom den der försiggångna afvittringen, och att de fastboende i det hela icke hade så mycket att klaga öfver, ehuru de också kunde hafva några mindre skäl dertill. Lapparne anhöllo också, att jag skulle söka bidraga till att det kunde, om möjligt, blifva litet bättre för dem än det var. Jag svarade att det icke kunde ske, hvad afvittringen beträffade, ty den vore faststäld; men att, om jag i någon ringa mån kunde inverka vid förestående reglering i anledning af 1866 års komiténs förslag, jag skulle göra det. Som jag var i hufvudstaden år 1871, då frågan förekom, blef jag af dåvarande Lag-Utskott tillkallad och hörd, och jag kunde icke annat än efter noga begrundande säga, att det då framlagda förslaget skulle i högsta grad påskynda lapparnes undergång, om det antages. Det föll, som känt är, den gången, sannolikt för den osäkerhet dåvarande Lag-Utskott visade genom att icke våga föreslå lagen till antagande längre än under högst fem år, och äfven därför, att det saknades åtskilliga utredningar om förhållandena i dessa trakter på svensk och norsk sida. Två år derefter förekom fråga om att få en ny afvittringsstadga för Norr- och Vesterbottens lappmarker. I afsigt att i någon ringa mån bidraga dertill, att denna stadga för dessa lappmarker skulle blifva för lapparne bättre än stadgan för Jemtlands län, begaf jag mig hit för att lemna nödiga upplysningar och bidraga till, att det blefve bättre stäldt i de norra länen. Det

blef — icke vet jag om hvad jag gjorde bidrog något dertill — i en paragraf i stadgan intaget, att vid afvittringsförrättningarne i de norra länen, skulle visserligen den enskilde få områden bestämda, men han skulle icke tillförsäkras, såsom i Jemtlands län, ovilkorlig rätt, utan några förbehåll, utan det förbehölls, att han skulle tåla det intrång, som lapparne kunde behöfva göra för utföfvande af deras rätt, såväl i afseende på bete som skog. Om så äfven hade skett i Jemtlands län, så hade i Sverige varit ganska väl bestäldt för lapparne, hvad skogsfång och utmark beträffade; men genom att staten har under 130 år, sedan codicillen tillkom, oupphörligen upplåtit nybyggen och till nybyggare lemnat spridda utängsslätter eller myrtrakter, som af naturen blifvit uttorkade, utan att något varit åtgjordt af menniskohand, samt genom att staten på det sättet låtit länsstyrelser på sökandens uppgifter och efter länsmans förslag utsyna dessa på vidt spridda ställen och på milslånga afstånd från bostäderna belägna marker, har det blifvit allt svårare äfven på svenska sidan för Lapparne att undvika att komma in på dessa utängsslätter. Det återstår således på svensk sida att ordna förhållandet, att på något sätt borttaga orsakerna till trångmålen med afseende på dessa utängsslätter, så att icke lapparne skola vara blottställda för ersättningar, så snart de frivilligt eller ofrivilligt kunna komma att beröra dem med sina renar. Äfven i Jemtlands län — jag har här kartan framför mig — är det afvittradt så, att man lagt små nybyggen i fjelltrakterna, som lapparne icke med bästa vilja i verlden kunna freda; der fordras det ovilkorligen, att ställa så till, att denna betesrätt och skogsfång på nybyggena för lapparne fredas. Det är, enligt min åsigt, icke så svårt att göra detta, som mången synes föreställa sig. Jag tror att det skulle göras dels genom öfverenskommelser och dels på expropriationsväg; och att det kunde ske genom Konungens Befallningshafvande. Vi skulle då hafva i Sverige ganska väl stäldt och skulle föregå med godt föredöme, och i det fallet är jag säker på att norrmännen icke skulle underlåta att gå samma väg. Då nu förslaget från 1866 års komité föll vid 1871 års riksdag, hoppades jag att denna fråga skulle få hvila någon tid, och att den icke skulle framkomma, såsom nu skett, inom endast 8 år efter sitt fall. Jag hoppades att mätningarne skulle hafva kunnat ske icke blott inom Tromsö utan äfven inom Nordlandens och Throndhjems amt, till så vidt det behöfts för att bedöma denna fråga. Jag hoppades att man skulle hinna få ekonomiska kartverket inom Norrbotten färdigt och afvittringsmätningarne inom Vesterbottens län färdiga, hvad lappmarkerna beträffade, innan förslaget ånyo skulle framkomma, så att man kunde hafva en mera tydlig öfversigt, huru förslaget skulle slå sig ut. Det blef dock icke något annat än en karta öfver Tromsö amt, som kommit. Förslaget har emellertid nu varit till vederbörande Konungens Befallningshafvande i de tre norrländska länen för yttrandens afgifvande. Jag var särdeles nöjd och belåten när jag såg alla dessa goda och grundade anmärkningar, som hvarje Konungens Befallningshafvande för sig gjort,

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Förslag till
förrättning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)

och jag trodde åtminstone, att frågan på det sättet skulle vid denna riksdag nu framkomma i en grundligt förändrad form i förhållande till 1871 års omöjliga förslag. Jag finner likväl af den Kongl. propositionen, att just ingen förändring skett, åtminstone ingen särdeles förbättring, utan jag finner, att norrmännen hållit på sina föregående yrkanden och icke gifvit efter i hufvudsakliga punkter. Förslaget kommer således i ett skick, som är ungefär detsamma, som 1866 års förslags. Mitt sista hopp var nu att de riksdagsmän, som blifvit invalde i det Särskilda Utskottet skulle kunna genomdrifva grundliga ändringar i förslaget, och det var mycket ledsamt, att så icke kunnat ske, och att icke en gång reservationer framkommit för vidhållande af de goda skäl, som anförts af Konungens Befallningshafvande. Jag vill medgifva, att kanske sådana skäl, som jag icke känner, hafva förekommit inom Utskottet, hvilka bevekt landshöfdingarne att låta deras anmärkningar falla, men för mig är icke det Särskilda Utskottets motivering i detta fall tillräcklig, och jag måste därför allvarligen granska sjelfva förslaget.

För att ådagalägga, att förslaget innebär en genomgående försämring för lapparne, måste jag genomgå förslaget paragrafvis.

I 3 § förekommer på 3 raden uppifrån, att lapparne äro berättigade att uppehålla sig å de trakter, som hvartdera rikets lappar "*efter gammal sedvana hitintills hafva besökt*". När nu så är förhållandet, att lapparne äro *faktiskt* utträngda från många ställen t. ex. genom afvittringsförrättningarne i Jemtland, der de icke besöka vissa ställen, som blifvit lagda till nybyggen, men som dock för dem äro behöfliga, följer deraf, att de "*efter gammal sedvana*" besökt dessa ställen, men "*hitintills*" hafva de icke besökt dem. Det är således ordet "*hitintills*" som jag icke anser böra förekomma i förslaget. På tredje raden nedifrån står: "— — dock ega Lapparne i de trakter, der de efter gammal sedvana plägat under hvilken årstid som helst beta sina renar å fjällen på ömse sidor af riksgränsen, att fortfarande utöfva denna rätt i samma utsträckning som *hitintills*. — —" Der gäller alldeles enahanda anmärkning, som vid förra stället.

Jag går nu till 4 §. Här är i afseende på skogsfång stadgadt, att endast växande löfträd få användas, och detta endast mot ersättning, när det tages på den enskildes område. Det är ju en tydlig och sträng inskränkning i den rätt, codicillen tillade lapparne. Den säger, att lapparne skulle ega att begagna sig af land och strand lika med landets egna undersåter. Och detta anser jag innebära, att de icke endast hade lika rätt med landets egna lappar, utan med dess öfriga invånare. När nu rätten att i ringaste mån få begagna barrskog borttagits — med undantag af rätten att få taga torra träd — följer deraf, att lapparne icke kunna ens i nödfall få begagna det ringaste af växande barrskog. Det händer dock ibland, att de kunna vara på sådana trakter, der ingen löfskog växer. Det händer ibland, efter hvad jag har mig bekant, att man måste taga sig öfver ett vattendrag. Hellre än att vada eller simma, skulle man då behöfva fälla barrträd

och deraf göra en bro eller lägga ihop 1, 2 eller 3 barrträd till en flotte och på så sätt komma öfver. Jag anser således, att denna inskränkning är alldeles för sträng, synnerligast hvad kronans mark beträffar. Man vill här förbjuda lapparne, som ursprungligen innehaft landet, och som således hafva äldre rätt dertill än någon annan — de sägas ju bott der ända från stenåldern — att begagna sig af barrskogen, nu såsom förut. Detta är en alldeles för hård inskränkning, och jag är säker på, att de måste bryta mot denna lag. Det står icke till att undgå det. Jag anser därför, att denna paragraf borde vara så affattad, att lapparne finge, i nödfall åtminstone, begagna sig af barrskogen. I paragrafen förekommer också, att det skall anställas syn af länsmanen eller annan dertill förordnad jemte två gode män för att utröna den ersättning, som lapparne skola gifva för löfträd, tagne på enskildes område. Der står vidare, att förrättningsmannen tillkommer den för länsman bestämda skjut ersättning och dagtraktamente, samt att af förrättningsmannen utsedd god man åtnjuter för hvarje förrättningsdag 1 krona 60 öre. Enligt codicillen är länsmanen tvungen att utan någon ersättning verkställa detta. Jag anser detta vara hårdt och i jernförelse med codicillens stadgande inträffar här en försämring för lapparne. Så skulle den synedom, som här afkunnas, icke få öfverklagas. Jag måste säga, att jag tror att detta icke är riktigt. Jag hemställer, huruvida detta är förenligt med codicillen, som på intet ställe säger, att denna fråga skall afgöras genom kompromiss, utan tillåter den som är missnöjd, att derom i vederbörlig ordning tvista. Jag anser, att i detta fall hade vi bort stanna vid hvad codicillen säger, att om part är missnöjd, får han draga frågan under rätten. Så förekommer i samma paragraf, att lapparne skola, innan de fara från stället, lemna uppgift på huru många löfträd de tagit och det vid böter af 40 kronor, der förseelsen icke är hårdare straffad efter allmän lag. Jag undrar, huru det skall låta sig göra att uppgifva, huru många löfträd de tagit på olika håll. Lappfamiljen består af flere personer. Sjelfva husbonden kan vara borta och se om renarne, då hans husfolk tager några löfträd för ställningar till tälten, som de äro nödsakade att slå upp på hvilket ställe de än komma. Det står likaledes, att förseelsen skall straffas efter allmän lag, der den medför högre ansvar. Det skulle väl innebära, att den i Sverige ansågs snart sagdt som tjufnadsbrott. Jag kan åtminstone icke förstå annat, än att den möjligen skulle blifva det, i alla händelser kan det blifva mycket höga böter. Vidare är det en ny skyldighet som fordras, möjligen för att bevara skogen, eller att lapparne vid ansvar af 40 kronors böter skola afbarka de löfträd, som de taga från skogen och begagna till tältstänger o. d.; äfven detta är, tror jag, en väl sträng skyldighet.

Så kommer jag till 6 §. Enligt denna paragraf skola lapparne indelas i distrikt och underkastas gemensamt ansvar för af renar förorsakad skada. Detta är ock enligt 9 § föreskrifvet. Denna gemensamma ansvarighet är onekligen bland det värsta i

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

hela förslaget. Man tänke sig 20 lappfamiljer komma med sina tillhoppa några tusen renar till ett distrikt, som, efter hvad kartan visar, får tänkas vara 5 à 10 mil långt och ett par mil bredt. Inom detta distrikt äro de skyldiga att svara för hvarandra för den skada, som göres. Om en, som är 9 à 10 mil från en annan, gör skada på enskildt område, skola de gemensamt svara, med öppen rätt för den, som kan bevisa, att hans renar icke gjort skadan, att sedan få tvista om sin befrielse. Sedan nu alle desse gemensamt utgifvit ersättningen, uppstår inom de tjugo lappfamiljerna en helt och hållet ny strid om samma sak. Bevisningsskyldigheten har således blifvit flyttad från fasta befolkningen till lapparne sinsemellan. Den fasta befolkningen får, tack vare distriktindelningen och gemensamma ansvarigheten, sin ersättning utdömd endast mot att bevisa det skada skett, utan att bevisa hvilkens renar, som föröfvat skadan, men en ny strid blir lapparne emellan om att fria sig den sig fria kan, och till sist blir det den tjugonde, som får betala skadan och kostnaden. Hvilka olägenheter, hvilka tvister, hvilka kostnader och hvilken osämja skall icke detta medföra? Jag vet icke, om herrarne i Utskottet kommit att tänka på denna sak, men vi kunna lätt finna, huru det skulle slå sig ut, om delegarne i ett byalag på detta sätt blefve skyldige att svara en för alla och alla för en och sedan finge tvista om hvem, som förorsakat skadan. Detta jemte de olägenheter, som medfölja tillsättande och underhåll hela sommaren igenom af två förmän för hvarje distrikt, äfvensom den omständighet, att det icke är öfverensstämmande med någon svensk allmän lag att tvinga folk, som ej frivilligt ingått i bolag eller eljest äro gemensamt skyldige till skada, att gemensamt svara för sådan skada, gör, att åtminstone icke jag kan på något sätt understödja denna gemensamhet i ansvarighet.

Vidare har jag vid betraktande af kartan märkt, att distriktsindelningen icke på alla ställen kan ske i öfverensstämmelse med hvad förslaget antyder eller så, att naturliga gränser skulle bilda gränslinier, ty på många ställen skola, efter hvad jag kan se, renvägar komma att sträcka sig öfver distrikten. Jag tror således, att den förmodan, man i detta fall uttalat om, att renarne äfven utan bevakning skola kunna hållas inom distrikten, på många ställen skall visa sig illusorisk. Vid betraktande af kartan har jag äfven observerat, att den norska fasta befolkningens bostäder förnämligast ligga vid vattendragen så väl på öarne som nedanför fastlandsdistrikten. Dessa bostäder äro på kartan utmärkta med en mycket liten cirkel. Nu stadgas i 9 § 4 mom., att området på ett afstånd af 6 kilometer från dessa bostäder skall vara fredadt åt den fasta befolkningen. När nu vid sjelfva kusterna icke finnas längre afstånd mellan dessa bostäder än kanske $\frac{1}{4}$, kanske $\frac{1}{2}$ mil och, så vidt jag ser, icke på något ställe en mil, följer af denna bestämmelse i 4 mom., att lapparne icke kunna komma ned till strand eller vatten utan att i mer eller mindre mån komma på sådant område, der de hafva ersättningsskyldighet sig ålagd. Detta blir alldeles för svårt för dem, och efter min tanke inskrän-

kes betesrätten genom denna föreskrift så mycket, att t. ex. på de större öarne Senjen med flere, der 3 å 4000 renar tidtals förekomma, icke skulle blifva mer än en liten obetydlig del midt på öarne qvar för lapparnes räkning. Således skulle lapparne aldrig kunna komma ned till vatten utan nödgas hålla sig midt på öarne mellan det föreskrifna afståndet af 6 kilometer från den fasta befolkningens bostäder. Detta ådagalägger kartan tydligt, och äfven inom de 15 utmärkta fastlandsdistrikten är förhållandet det samma. Efter hvad jag af kartan inhemtat finnes knappast någon öppning mellan de kring befolkningens bostäder fredade områdena, der renarne kunna framföras till strand och vatten. Är icke detta en så betydlig försämring mot hvad codicillen stadgar, att vi och lapparne icke kunna vara nöjde dermed? Går det på sätt tillämnadt är i detta ursprungligen norska förslag, måste jag anse afsigten dermed vara att tränga bort lapparne från alla öarne i Tromsö amt liksom från kusterna på ett afstånd af 6 kilometer från derstädes uppförda fasta bostäder, och att lapparne endast skulle få sjelfva fjellen, der det icke finnes tillräckligt bete kanske icke ens för $\frac{1}{3}$ del af hvad den norska agronomen beräknat. Dertill kommer, att, på grund af den i 26 § lemnade föreskrift, norska regeringen skulle få, oberoende af svenska förhållanden, undandraga lapparne det ena distriktet efter det andra och sända dem med deras renar upp till de flera tusen fot högt belägna fjellen, der de icke kunna reda sig.

I 8 § äro förmännens skyldigheter utstakade. Dessa förmän skola enligt förslaget väljas sedan lapparne uppgifvit, hvar de vilja vistas, eller till hvilka distrikt de vilja flytta; men derefter kan Konungens Befallningshafvande, om för mycket renar blifvit anmälda till inflyttning i det ena eller andra distriktet, skicka bort dem derifrån till ett annat distrikt. Det har anmärkts, att den gemensamma ansvarsskyldigheten icke torde vara af någon svår beskaffenhet, då lapparne känna till hvar och en sitt distrikt och de förmän, som deri äro valde, äfvensom att åt förmännen därför äfven kunde genom lag uppdragas att ingå förlikning. Jag vill då fästa uppmärksamheten på, att, sedan val af förmän en gång skett, något nytt val icke eger rum, äfven om förflyttning af lapparne mellan de olika distrikten derefter vidtages, så att de sålunde flyttade icke vidare för det året komma i tillfälle att deltaga i något val af förmän. Deraf följer enligt min åsigt, att det är alldeles orätt och icke såsom sig bör att låta förmännen få den vidsträckt rätt att ingå förlikning, som förslaget åt dem inrymmer. Det är svårt att få personer lämpliga att ingå förlikningar i andra trakter; men att gifva en sådan rätt åt desse förmän, hvartill man knappast kan få någon med den insigt, som fordras för att deltaga i syner och rättegångar och att försvara lapparne, anser jag mindre välbetänkt. Jag tror för öfrigt, att det i många distrikt blir mycket svårt att få några förmän, dels för kostnadens skull och dels af brist på kompetenta personer. Betänkom, att t. ex. tjugo lappfamiljer skola underhålla två personer. Dessa två personer skola, såsom förslaget antyder, blifva

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

upptagna fem månader af året och dessutom hafva att till läns-
män och andra insända åtskilliga uppgifter och i öfrigt hålla reda
på förhållandena. De kunna icke egna någon tid åt skötande af
sina renar. Det har någonstädes förekommit, att man ansett den
paragraf i förslaget, som handlar om gemensam ansvarsskyldighet,
äfvén afse gemensam vård af renarne; men någon sådan gemen-
sam vård är icke föreskrifven, utan det synes tillkomma hvarje
familj för sig att hafva vård om sina renar. Nyss nämnde jag,
att det torde blifva svårt att få dugliga förmän och äfvén kost-
samt. Denna befattning synes skola betraktas såsom ett kommu-
nalt bestyr, men det går icke i längden att få förmän, och särskildt
med afseende på den hårda bestämmelse i förslaget, att en person
skulle vara skyldig att halfva sin listid vara förman, i det han
efter att hafva varit det i ett eller två år, väl skulle vara fri lika
lång tid, men derefter åter kunna omväljas, skulle, om förman-
skapet vore utan ersättning, detta blifva ett af de hårdaste straff,
någon kunde åläggas. Jag anser därför förslaget äfvén i detta
fall olyckligt.

I 9 § 2 mom. stadgas: "Skada, som af renar göres å åker,
äng, växande skog eller hjortronland, ersättes af den eller dem,
genom hvilkas renar skadan blifvit förorsakad. Lag samma vare
i fråga om skada å utängsslätter, som äro inhägnade med sådant
stängsel, som af Konungen blifvit förordnadt, eller, utan att vara
inhägnade, år efter annat varit till höfångst brukade, och dertill
brukas, samt genom qvarstående hässjor, diken, rödjning eller på
annat sätt tydligen framträda såsom utängsslätter." Hvar och en,
som varit i fjelltrakter, vet, att dessa hjortronland på många stäl-
len förekomma mycket tätt och aldrig äro till sina gränser så
noga bestämda, äfvén som att förhållandena äro desamma med de
så kallade utängsslätterna. Då man vid afvittringsmätningar af-
fattat en myrtrakt, har det ofta inträffat, att man icke kunnat med
någon bestämdhet säga, att ej trakten bort tagas femtio alnar
längre eller kortare åt det eller det hållet än man gjort. Så obe-
stämda äro gränserna för dessa utängsslätter. De äro blott sankar
trakter, som uttorkats, och der det sedan vuxit litet gräs. De äro
af föga värde, och jag har aldrig vid beräkning af behållningen å
afkastningen från dem funnit, att det varit någon sådan. Ju mer
odlingen omkring de fasta bostäderna utsträcker, ju mer försvinna
dessa utängsslätter, och vid afvittringsförrättningar i åtskilliga
högre belägna socknar hafva vi uteslutit en massa sådana enskilda
tillhöriga slätter, icke tagit dem med i beräkningen, oaktadt de
på vederbörande länsmäns förslag varit till enskilde upplätne.
Huruvida dessa utängsslätter, då 1751 års codicill tillkom, betrak-
tades såsom enskildes tillhörighet kan jag hvarken påstå eller
förneka, ty det framgår icke af någon bestämmelse i codicillen;
men om de betraktades såsom enskildes tillhörighet, följer af den
bestämmelse i codicillen, att lapparne *noga skola akta sig* för att
skada den enskildes ängar, åkrar och dylikt, det meningen varit,
att, om blott lapparne sökte hindra sina renar att beta på dessa
ängslätter och hjortronsland, de skulle undgå att plikta, äfvén

om de icke oaktadt all vaksamhet kunde förhindra, att en eller annan ren sprang öfver dem. Under mina arbeten i skogskomitén var jag på två mil nära den norska gränsen och fann der så mycket hjortronsmyrar, att det icke var möjligt komma fram mellan dem utan att trampa på beväxta ställen; och huru mycket svårare är det ej för lapparne att hålla sina renar derifrån. Således är det efter mitt förmenande rakt af omöjligt att fullkomligt freda dessa hjortronsmyrar och utängsslätter från intrång af renar, utan att de blifva inhägnade. Då codicillen föreskrifver, att lapparne skola akta sig för att göra intrång på dessa områden, är det klart, att man icke mot norrmännens bestridande kunnat deri göra någon ändring, men så pass hade väl norrmännen kunnat gifva med sig, att de åtminstone låtit ordet hjortronsmyrar utgå ur förslaget, då de fordrat så mycket af Sverige.

*Förslag till
förrättning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Efter hvad jag kunnat finna, är codicillens ande och mening, att det skall vara full reciprocitet mellan de båda landen; och det håller jag på. Men huru är det stäldt enligt förslaget? Är det full reciprocitet att för det ena landets invånare undantaga all fråga om ansvar enligt 4, 10, 11, 12 och 13 §§ i förslaget och således låta de norske lappar, hvilkas renar, låt vara under vintern, göra skada här i Sverige, undgå att dömas på samma sätt som våra svenska lappar dömas i Norge för sådan skada. Det hade väl varit i sin ordning att införa samma straffbestämmelser för de norske lapparne. Här i Sverige skall, om gällande lag efterföljes, det dröja ända till flera år, innan den, som lidit skada af t. ex. norska renar, får den ersatt, men i Norge skall man endast räkna timmar från det skadan skedde, tills ersättningen dömes ut och domen skickas till verkställighet.

På sätt redan blifvit nämndt, har i förslaget stadgats, att lappar, som befinna sig inom samma distrikt, skola vara underkastade gemensam ansvarighet, men något sådant stadgande finnes icke i afseende på den fasta befolkningen och den skada, deras hundkreatur kunna göra, utan är i sådant hänseende endast föreskrifvet, att de skola ersätta skadan och plikta, om den skett af uppsåt och på otillåtligt ställe. Detta kan väl icke vara så riktigt, ty ofta är det mycket svårt att få fatt och taga reda på egaren till en hund, som kanske skingrat renhjorden, så att den ena renen kommit på ett, den andra på ett annat otillåtet uppehållsställe. Vill man således genomföra gemensam ansvarighet för lapparne, måste man också införa sådan ansvarighet för den fasta befolkningen.

Enligt 17 § i förslaget skola de lappar, hvilkas vistelseort enligt vederbörande länsmans intyg är okänd, anses vara lagligen kallade till domstol genom stämningens kungörande i kyrkan. Enligt codicillen skulle deremot lapparne lagligen stämmas. Jag tror icke, att det förra sättet innebär någon sådan säkerhet, att någon derigenom kan anses vara lagligen stämd.

Redan förut har jag som hastigast omtalat den 26 §, men vill nu vidare återkomma till den. Der stadgas: Der i ettdera af rikena å något visst område vid kusten eller inne i landet renars

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

underhåll pröfvas för den jordbrukande befolkningen vara i synnerlig mån betungande, kan Konungen förordna, att det området ej vidare må till sådant ändamål begagnas mot det att erforderlig betesmark lapparne anvisas på annan landsträcka, som dertill finnes tjenlig. Härigenom skulle blifva legaliseradt och erkändt, hvad codicillen icke gifver någon anledning till, att lapparne skulle kunna undandragas det ena större distriktet efter det andra, allenast tillräcklig betesmark funnes qvar, och att detta skulle kunna ske af ettdera landets regering utan att man kunde veta om verkligt skäl dertill förefunnnes. På detta sätt skulle lapparnes område oupphörligt förminskas, så att de småningom genom en sådan inskränkning tvingas till undergång.

I en föregående eller 9 § af förslaget står, att lapparne icke skola behöfva gifva ersättning för skada, som skett inom 6 kilom. från fasta bostäder, derest de kunna visa, att den bofaste mannen ändock har tillräckligt bete för sina kreatur. Detta är en så obestämmd föreskrift och en fråga så svår att afgöra, att jag icke tror att herrarne, vid närmare betänkande, kunna antaga ett sådant stadgande; ty för att utreda betestillgången på en yta inom en cirkel af en mils diameter, skulle erfordras en syn på 14 dagar, ja kanske en månad. Och när så är, borde ju denna föreskrift borttagas.

I 29 §, den sista jag vill omnämna, föreskrifves några nya grundbestämmelser, som skola träda i kraft, om denna lag kommer att upphöra, och bland dessa grunder förekommer, att lapparne skola tillförsäkras samma rätt, som landets *egna lappar*. Derigenom borttages den rätt, codicillen tillägger dem, att behandlas lika med *landets undersåtar*. Jag tror icke, att detta kan vara såsom sig bör, ty om norrmännen till följd af det ringa antal lappar och det fåtal renbetesdjur de hafva, finna med sin fördel öfverensstämmande att oupphörligt inskränka renbetet för sina lappar, följer ju deraf, att samma inskränkning skulle blifva gällande äfven för våra Lappar.

Herrarne torde ursäktat att jag velat gifva en antydan om de punkter i förslaget jag anser vara mest framstående och mest anmärkningsvärda. Jag vill nu slutligen säga min åsigt, att jag icke tror att Riksdagen och regeringarne i de båda landen komma till något lyckligt resultat eller kunna tillfredsställande lösa denna fråga på de grunder, som från början och hela vägen igenom äro följda. Icke heller tror jag att den lag, vi hafva, eller codicillen är så otillräcklig som man ansett. Måhända hade det ock derifrån varit tillräckligt att, såsom första komitén hade sig uppdraget, endast föreslå ändringar och tillägg i codicillen. Hufvudsaken är emellertid nu att få en lag, som utan att kränka den fasta befolkningen likväl afhjelpar de missförhållanden, som finnas för lapparne. Jag tror icke olägenheterna för lapparne äro så stora som man säger, ty när man gör ett öfverslag från den norska regeringens uppgifter öfver de klagomål, som inkommit, så visar sig att på sex års tid har det varit i medeltal endast sju klagomål, som inkommit från lappar, men deremot ända till några och

fyrtio från den bofasta befolkningen. En stor del, eller mer än hälften, af den fasta befolkningens klagomål har dock befunnits ega så ringa skäl för sig att de icke ledt till någon vidare åtgärd. Jag anser därför att det icke är så nödigt att brådska med denna lag, som det framhållits för lapparnes skull. Måhända kunna norrmännen vilja ha lagen snart antagen; det missunnar jag dem icke, men bestrider när det såsom nu skall ske på lapparnes bekostnad. För min del har jag efter noggrant begrundande, och med temligen stor vana vid jordregleringar mellan staten och enskilde och enskilde sins emellan kommit till den åsigt att här finnes ingen annan utväg att lösa denna fråga än att staten, som felat genom upplåtelser utan förbehåll i 130 år, också måste träda emellan, om det ock skulle gälla några uppoffringar, för att återlösa den servitutsrätt som lapparne förut haft på enskildas egor. Jag tror icke att det blefve så svåra uppoffringar, som dervid behöfde ifrågakomma, och att staten mycket väl kan stå ut dermed. Då skulle man, om 5:te § i förslaget vore så utsträckt att tillika med att renvägar skola hållas öppna för lapparnes renar, det äfven skulle lösas hvad som ligger mest i vägen för dem och som de icke kunna undgå att göra intrång på, eller de ställen, som äro mest blottställda, och om man dertill äfven lade på den fasta befolkningen litet skyldigheter, åtminstone skyldighet att hägna det, som den kunde ha gärdsel till, å för intrång mest ut-satta ställen, i sådant fall, säger jag, skulle man mycket väl kunna låta lapparne fortfarande utgöra den renbetesafgift, som de hittills enligt codicillen skolat utgöra, men hvarifrån de nu skola befrias, och hvilken afgift kunde sedan lemnas till utdelning bland dem, som lede större intrång. Det är naturligt att jag med detta förslag icke afser annat än att angifva en annan riktning, än man hittills i denna fråga följt, men denna riktning skulle, enligt mitt förmenande, lösa frågan på ett tillfredsställande sätt, ja, så att ibland annat äfven den förhatliga gemensamhetsansvarigheten ej behöfde lapparne åläggas. Jag ber att få tillägga att enligt norska uppgifter skadeersättningarna under angifna sex år varit så obetydliga att de icke uppgått till mer än 213 kronor om året i medeltal för lapparne, och 31 kronor för den fasta befolkningen. Eftersom flera talare redan antecknat sig, skall jag för närvarande icke göra något yrkande. Jag skulle mycket gerna vilja instämma i de af Herrar Casparsson och Hæggström framställda reservationer, men då jag icke finner att den gemensamma ansvarigheten och andra stora, deraf följande olägenheter, blifvit afhjelpa, torde jag komma att yrka rent afslag.

Herr Ekström: Jag skall icke följa den siste talaren på hans vandringar genom Jemtland och hans bekymmer om ställningen för invånarna i det länet. Han har berättat att han hört klagomål öfver det sätt, hvarpå afvittringen der blifvit verkställd, men detta berör icke den ifrågavarande lagen, utan det är speciellt jemtländska förhållanden, som han der åsyftat, och ifall ändring behöfves derutinnan, så är det en sak som faller helt och hållet

*Förslag till
förrättning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

inom den svenske Konungens bestämmanderätt och som kan afhandlas utan sammanhang med denna internationella lagfråga. Då första momentet i nu föredragna paragraf enligt svenska lagförslaget har följande lydelse: Lapparne åligga ej allenast att noga taga sig till vara för att själfva tillfoga landets invånare någon skada å deras egendom, utan ock att omsorgsfullt bevaka sina renar, så att skada ej af dem föröfvas, och sista punkten i § 16 af codicillen är af denna lydelse: "Å ömse sidor skola the främmande Lappar noga ackta sig, at the icke under theras flyttningar göra Landets egne invånare någon skada, hvarken Vinter eller Sommar på Skog, Åker och Äng, Multebärs- eller Hjortron-Myror eller något annat, vid Laga plikt, och bör skadan ersättas efter mätismanna ordom", så sammanfalla dessa båda stadganden så väsentligt med hvarandra att icke några betänkligheter torde möta mot bifall till det nu föredragna moment, hvarför jag yrkar bifall till detsamma och skall be att sedan få bemöta hvad, som under diskussionen kan blifva sagdt.

Herr Carleson: Mot det nu föredragna momentet särskildt har jag icke något att invända, men så mycket mer mot förslaget i allmänhet. Det afser att, med upphäfvande af codicillen till 1751 års gränsetraktat, beröfva lapparnes flyttningsrätt det för närvarande ofullständiga skydd af ett internationellt fördrag och i stället underkasta dem en lag, som interimsviis skall vara för Sverige och Norge lika lydande, men som kan uppsägas och efter tretton år ersättas med annan lag, som ställer villkoren för lapparnes flyttningsrätt i beroende af hvardera statens enskilda lagstiftning. Förslaget afser också, att genom interimslagen skulle stadgas, att det finge bero på Norge att indela de af nomaderna besökta områdena (t. ex. Tromsö amt) i vissa distrikt, som beräknats att blifva allra minst så stora, att de räcka härifrån till Södertelge, men i de fleste fall så stora som härifrån till Upsala, och att alla lappar, hvilka med sina renar uppehålla sig inom distriktet — vare sig detta är anvisadt till bete för renarne under någon längre tid, eller lapparne befinna sig på genomgång till annat, dem anvisadt distrikt — skola vara underkastade gemensam ansvarighet för skada i mån af antalet af medhafvande renar; att ersättningsfrågorna skola bedömas af domstolar, hvilka helt och hållet dela den bofasta befolkningens åskådningssätt, och att slutligen begge folken skola hjälpa hvarandra vid indrifvandet af de sålunda ådömde skadeersättningarna, hvilka naturligtvis vanligen tillkomma norrmännen, ehuru Sverige skulle tillförsäkra Norge om sitt biträde vid indrifningen. Men, icke nog härmed, skulle enligt förslaget norska regeringen berättigas att efterhand förjaga lapparne från kusten och i mån af jordbrukets kraf drifva dem undan till fjellen.

Om den hittills öfliga flyttningen mellan fjellen och kusten är, såsom man antagit, ett oundgängligt villkor för fjellapparnes existens, måste förslagets godkännande i afseende å dess hufvudgrunder uppenbarligen leda till dessa Lappars undergång, och om

Riksdagen skulle finnas benägen att låta saken ställa sig så, är frågan enligt min tanke egentligen inskränkt till den, huruvida lapparnes undergång skall inträffa några år förr eller senare, och huruvida för ändamålet vinnande skall begagnas en mer eller mindre skenfager form, hvarom jag för min del icke vill tvista. Det vore anmärkningsvärdt, om det Sverige, som på 1600-talet, kort före början af dess stormaktstid, förde sitt svåraste krig med anledning af tvist om öfverväldet öfver lapparne, och som under sin svaghetstid på 1700-talet sökte genom underhandlingar så godt det kunde skydda lapparnes rätt, skulle nu på 1800-talet icke blott gifva sitt bifall till lapparnes undergång, utan ock förbinda sig att lemna sitt biträde dertill. Under 1600-talet hade, som bekant är, de upprepade stridigheterna mellan Danmark och Sverige föranlett stor osäkerhet i afseende på gränserna mot Norge. Genom freden i Knäröd 1613 nödgades Sverige afträda stora delar af lappmarken äfvensom Jemtland och Herjedalen till Danmark. Ett par och trettio år derefter måste Danmark åter afträda Herjedalen och Jemtland till Sverige. Genom freden i Roeskilde fick Danmark afträda hela Trondhjems amt, och ett par år derefter måste Sverige lemna detta tillbaka. Bitterheten mellan Sverige och Danmark åstadkom under de närmast följande fyrtio åren tvenne krig, och det är naturligt, att ett så ofta upprepat krigstillstånd icke egnade sig för vänliga underhandlingar staterna emellan. Efter Carl den tolfte's död uppkom emellertid en tid, som bättre lämpade sig för underhandlingar om gränseförhållanden mellan Sverige och Norge. Dessa underhandlingar började under förra hälften af 1700-talet och afslutades omsider 1751 genom den gränsetraktat, vi här tala om. I tredje artikeln af denna traktat, genom hvilken, i förbigående sagdt, åtskilliga områden i Sverige och Norge utbyttes, säges bland annat: "men som ömse sidors Lappar behöfva begge rikens land til theras rendjurs uppehälle; så har man i anseende til them öfverenskommit om sådane inrättningar, som uti thenna Gräntse-Tractats första Bihang eller Codecill innehållas." I traktatens 8:de artikel heter det: "Föregående Gräntse-Tractat, tillika med thess tilhörande bihang eller Codeciller, hvilka äro af lika kraft, som the uti thenna Tractat ord ifrån ord vore införde, skal af Theras Kongl. Maj:t ratificeras, och Ratificationerne vederbörligen utväxlas", och den nu ifrågasvarande codicillen, som stadgar, bland annat, i 10 §, att "alldenstund Lapparne behöfva begge Rikens land, skal det them, efter gammal sedvana, vara tillåtet att Höst och Vår flytta med theras Renhjordar öfver Gräntsen in uti ett annat Rike, och hädanefter, såsom tillföre, lika med landets undersätare, undantagande på sådana ställen, som här nedanföre anføres, få betjena sig af land och strand til underhåll för theras djur och sig sjelfva", och i 13 §, att af "the Svenska Lappar" mera ej må tagas, under hvad namn eller sken det vara vill, än de obetydliga afgifter, som i samma paragraf uppräknas, slutar med, att "Thetta Bihang til Gräntse-Tractaten skal uti alla sina puncter vara af samma kraft, som ofvanberörde Gräntse-Tractat sielf, aldeles såsom then ord

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

ifrån ord theruti vore införd." Genom denna gränsetraktat och dervid fogade codicill har enligt min tanke lapparnes flyttningsrätt blifvit lika helgd tillförsäkrad, som någon annan del af traktaten. Med samma rätt, som Norge ensidigt förklarade codicillen upphäfd, kunde Sverige förklara, att andra punkter i traktaten, som Sverige funne för sig ofördelaktiga, också vore upphäfda.

Under hela den tid, som Norge var förenadt med Danmark, voro traktatens bestämmelser om lapparnes flyttningsrätt föga betungande för hvardera riket, ty de områden, uti hvilke lapparne vistades, voro så ofantligt vidsträckta, att de mycket väl räckte till för både nomaderna och den bofasta befolkningen, och jag föreställer mig, att en nödig omtanke om att iakttaga fördraget skulle hafva föranlett begge makterna att vid tillåtandet af nybyggens anläggande inom de områden, som begagnades af lapparne, tillse, att icke dessa anläggningar skedde så, att lapparne utträngdes, eller så, att öfverenskommelserna i traktaten icke kunde iakttagas, eller att för någotdera riket besvärliga stridigheter och svårigheter uppstodo. Som sagdt, var det icke heller under den danska tiden, som sådana förhållanden inträffade, men efter det Norge blef skildt från Danmark, började nybyggen anläggas i mycket stor skala, förnämligast inom Tromsö amt. Förmodligen var fisket den hufvudsakliga anledningen dertill, men bosättningarna skedde utan allt afseende på gränsetraktatens bestämmelser. Det tilläts, att bosättningar företogos icke allenast på de sedan gammalt af lapparne besökta trakterna, utan äfven på sjelfva renvägarne, som lapparne måste begagna för att komma ned till hafvet. Till en början försåg sig den bofasta befolkningen med hundar för att skydda sig för skada af renarne, men efter hand inöfvades hundarne till jagt på renarne, och en del af den bofasta befolkningen gjorde till sitt näringsfång att jaga och döda lapparnes renar. Det är naturligt, att derigenom uppstod ett till laglöshet gränsande tillstånd, som norska regeringen fann odrägligt och skulle söka att på hvad sätt som helst afhjelpa. I stället för att nu åt lapparne anvisa särskilda trakter, der de kunde utöfva sin betesrätt, och der den bofasta befolkningen kunde åläggas att, om den ville hafva sina täppor eller jordegor skyddade, inhägna dem eller vara underkastad expropriation, och i stället att, till minskande af tungan för Norge, söka genom underhandlingar med Sverige få bidrag härifrån till expropriationskostnaden — hvilket jag föreställer mig ej varit omöjligt att utverka —, stälde sig norska regeringen, under åberopande af att nomadlifvet måste vika för en stigande odling, obetingadt på den bofasta befolkningens sida, och till en början underkastades Finnmarken en från sådan synpunkt utgående lagstiftning på grund deraf, att ryska regeringen hade, såsom jag vill minnas, på 1850-talet, spärrat sin gräns för lapparne, och att derigenom deras flyttningar från Sverige till Finnmarken och från Finnmarken till Sverige faktiskt upphört. Då någon invändning deremot från svensk sida ej förspordes, förmodligen därför, att klagomål icke anfördes, hafva norrmännen ansett lämpligt och tjenligt att för

den öfriga delen af Norge genomföra en lagstiftning, som öfverensstämde med den för Finnmarkens amt. Men för att dervid undgå måhända besvärliga invändningar från svensk sida, så blef det angeläget att söka efter öfverenskommelse med Sverige, få fördraget af 1751 angående lapparnes flyttningsrätt upphäfdt och betaga lapparne det skydd, fördraget innefattade. Genom en gemensam lag om möjligt eller, om icke detta låte sig göra, genom hvardera statens särskilda lagstiftning borde lapparnes flyttningsrätt bindas vid sådana villkor, som hvardera staten kunde finna för ändamålet tjenliga. Norska regeringen har sålunda enständigt påyrkat att få codicillen upphäfd och ersatt med en gemensam lag, som icke behöfde gälla mer än tretton år, hvarefter Norge vore oförhindradt att för Tromsö amt, liksom för andra delar af landet, antaga den lag i afseende å flyttningsrättens begagnande, Norge för sig ansåge tjenligast. Hvad lapparne i följd häraf hade att vänta, synes mig icke kunna vara tvifvelaktigt för den, som granskat förhandlingarne i frågan.

Enligt den lag, som nu är föreslagen, skulle, såsom jag nämnde, de landsträckor, inom hvilka lapparnes flyttningar egentligen ega rum, indelas i stora distrikt — ty äfven ett distrikt, som sträcker sig endast så långt som härifrån till Södertelge, kan anses såsom ganska stort — och alla renegande lappar inom distriktet underkastas gemensam ansvarighet, fastän de icke hafva något medel, hvarigenom de, af hvilka somliga äro på genomtåg, andra fått sig distriktet anvisadt för längre tids vistande, kunna tvinga en försumlig och derjemte mindre förmögen lapp att fullgöra sin skyldighet i afseende å vård om renarne. Exempelvis må nämnas de från Kautokeino i Norge kommande lapparne, hvilka allmänt anses vara dåligt sällskap. Huruledes skola de på något sätt kunna tvingas till nödig omsorg om sina renar och till biträde vid vården om andras, om så behöfves? Dertill finnes ingen annan anvisning gifven, än i påföljden, att hvar och en inom distriktet måste betala skadeersättning efter antalet af sina renar. Men en påföljd, som träffar företrädesvis de redbara och i följd deraff förmögnare bland lapparne, kan icke vara verksam i afseende å de dåliga och i sammanhang dermed mindre förmögne. Den är både opolitisk och omoralisk. Jag kan icke se, huru det skall vara möjligt för den ordentligaste och redbaraste lapp, som kommer från Sverige till Norge, att äfven med den bästa vård om sina renar undkomma att betala de säkerligen icke obetydliga ersättningar, som norska domstolarne utdöma för skador i öppen skog och mark, hvartill lærer hänföras verkan af, att renarne skafva sina horn emot träden. En skada, som uppkommit på sistnämnda eller på något annat sätt, bedömes af domstolar, som kunna hafva så egendomliga rättsåsigter, som till exempel den, hvilken omnämndes i en diskussion hos Första Kammaren angående 1871 års förslag, att det icke är att anse annorlunda än som en obetydlig sjelfpantning, om lapparnes renar jagas och nedskjutas af den bofasta befolkningen blott för att få rätt på renens märke och derigenom komma i tillfälle att utfå ersättning för skada, som

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

renen förorsakat. För den, som har en sådan uppfattning af lapparnes rättsliga ställning, är icke långt till antagandet, att skada, som sker inom ett distrikt, der lappar uppehålla sig, är gjord af lapparne eller deras renar, derest icke motsatsen blir bevisad. Om nu Sverige åtager sig att gemensamt med Norge drifva in dessa oundvikliga skadeersättningar, bör det icke behövas att anlita den enskilda lagstiftningen för lapparnes undertryckande. För lapparne sjelfve vore det förmånligare, att den af förslaget valda omvägen, hvarigenom de skola utarmas, blefve obegagnad. Afslås den ifrågavarande lagen, blir följden endast den, att lapparne under tretton år komma i mistning af de tvifvelaktiga och i alla händelser obetydliga fördelar, som Sverige lyckats genom fyrtio års underhandlingar utverka i detta förslag, och hvilka fördelar Norge efter de tretton årens förlopp skall kunna återtaga. Hvad kunde väl hände värre, än att, om Sverige afslår lagen, så företager sig Norge att lagstifta på egen hand på samma sätt, som för Finnmarken, och att Sverige låter sig dermed nöja. De olägenheter för lapparne, som deraf uppstå, träffa dem i sådant fall endast några år tidigare än eljest, men Sverige skulle besparas nesan af att hafva för sin del medgifvit lapparnes förgörande och att hafva åtagit sig bestyret att hjälpa till vid exekutionen. Det skulle enligt min tanke vara sorgligt, om Sverige skulle efter föreningen med Norge låtit broderskapet förmå sig att uppoffra det folk, som våra fäder ännu under sin politiska vanmakt sökt försvara; men ändå sorgligare skulle det vara, om de sista bladen i Sveriges egen historia skulle få att förtälja, huruledes Sverige sjelft hulptit till att förgöra lemningarne af ett harmlöst folk, som bebodde landet, innan våra förfäder kommit hit, och som slutligen sökt sin tillflykt till öknarne långt ofvanför polarcirkeln. Jag vill för min del icke deltaga i något sådant, och ehuru jag befarar, att vid mitt yrkande ringa afseende kommer att fästas, måste jag emellertid begära proposition om afslag på betänkandet.

Herr Statsrådet von Steyern: Jag skall icke inlåta mig på sakens historia och ännu mindre på de motiv, som kunnat leda den norska regeringen vid dess framställning. Dem tilltror jag mig icke att utgrunda, och de hafva icke inflytande på sakens afgörande. Jag skall i stället hålla mig uteslutande till förslaget.

Här har gjorts en jämförelse mellan gällande lagstiftning i ämnet, första codicillen eller bihanget till 1751 års gränstraktat och den föreslagna författningen, hvarvid man kom till det resultat, att codicillen betryggade åt lapparne åtskilliga rättigheter, som skulle gå förlorade genom detta förslag. Det är, enligt mitt förmenande, så långt ifrån, att codicillen betryggar åt lapparne de stora rättigheter förslagets motståndare förmena dem ega, att codicillen knappast räcker till att skydda deras allmänt erkända rättigheter. Codicillens hufvudstadganden äro nemligen så otydligt affattade, att det finnes nästan intet enda, som uppfattas på samma sätt från norsk som från svensk sida. När det står i codicillens 10 §, att lapparne skola lika med landets undersåtar

få betjena sig af land och strand till underhåll för deras djur och sig sjelfva, så anse vi detta innebära bland annat, att lapparne hafva rättighet att äfven på enskild mans mark taga så mycket skog, som behöfves för utöfvande af betesrätten. Bättre stöd för denna rätt ega vi icke. Deremot erinras från norsk sida om stadgandet i 16 §, att "å ömse sidor skola de främmande lapparne nog åkta sig, att de icke under deras flyttningar göra landets egna invånare någon skada, hvarken vinter eller sommar på skog, åker och äng, multebärs- eller hjortron myrar eller något annat, vid laga plikt, och bör skadan ersättas efter mätismanna ordom". Hvarje fällande af växande träd är att skada skogen, och således är det enligt den stränga norska uppfattningen icke lapparne tillåtet att taga skog på enskild mark annat än mot ersättning. Vi förkasta denna tolkning, men den är dock icke så orimlig, att icke en norsk domstol möjligen skulle kunna acceptera den, och hur går det då med lapparnes rätt till skog?

Den viktigaste rättighet, som codicillen förbehåller lapparne, är rättigheten till bete. Den skulle vara innefattad i det af mig nyss upplästa dunkla stället i codicillens 10 §. Här af draga vi den slutsats, att lapparne böra få utan ersättning bete på enskild mans utmark öfver allt i de delar af Norge, som hittills besökts af lappar. Häremot åberopa Norrmännen samma 16 §, som förbjuder främmande lappar att göra landets egna invånare någon skada, på skog, åker och äng, eller något annat. "Något annat" måtte väl äfven innefatta utmark. Den som betar på annans utmark, gör honom skada, således hafva lapparne blott rättighet att beta på allmänningarna. Hade de rättighet att beta på enskild mark utan ersättning, så vore de bättre ställda än landets egna undersåtar, hvilka sjelfve köpt och betalt sin jord. Naturligtvis förkasta vi helt och hållet denna tolkning, men jag kan icke undertrycka den meningen, att det varit önskvärdt, om vår tolkning hade haft ett mera oförtydligt stöd i codicillen.

Jag skall nämna ännu ett exempel. Här står i 10 §, att "Lapparne skola vänligen mottagas, beskyddas och hjälpas till rätta". Det vore väl icke för mycket begärt, om detta innefattade, att lapparnes renar icke skulle få skjutas af de bofaste eller jagas i bergsklyftorna af deras hundar; att sådant borde anses såsom skadegörelse å egendom och vara enligt lag belagdt med straff. Men nu veta vi, att Norges högsta domstol fält en dom af det innehåll, att nedskjutandet af renar icke vore att anse annat än som sjelfpantning eller som en icke långt ifrån laglig utväg att skaffa sig ersättning för den skada, som renarne vållat. Huru går det då med en så vigtig rättighet som eganderätten? — Och slutligen om codicillen med de starkaste bestämmelser omgärdade lapparnes rättigheter i alla möjliga hänseenden, hvad hjälper detta, då lappen icke enligt codicillen har utväg att göra sina rättigheter gällande på det enda sätt, som för nomaden är möjligt, nemligen genom offentlig myndighets biträde? lappen kan icke uppehålla sig i det främmande landet för att processa;

Förslag till
förrättning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)

detta strider alldeles mot hans natur; han underkastar sig då hellre rättskränkningen, än han söker beifra den.

Man behöfver således endast betrakta codicillen från svensk ståndpunkt för att finna, att den icke fyller sin bestämmelse. Jag vill nu i korthet tillse, huru den föreslagna lagen fyller sin, och inskränker mig dervid för närvarande hufvudsakligen till den paragraf, som nu är i fråga, nemligen den 9:de.

Denna paragraf innehåller bland annat föreskrift om skyldighet för lappar inom ett visst distrikt att gemensamt ansvara för skada, som föröfvats af deras renar. Jag skall icke trötta Kamaren med att redogöra för skälen, hvarför denna ansvarighet ansetts af alla de offentliga myndigheter, som yttrat sig i saken, rent af nödvändig, såvida de bofaste skola få någon ersättning för den skada, som renarne göra, och lapparne få hafva sina renar i fred för de bofaste. Men naturligtvis ligger stor vikt på de villkor, under hvilka den gemensamma ansvarigheten göres gällande, och det är härom jag nu går att yttra några ord.

Den gemensamma ansvarigheten, som tills vidare skulle tillämpas endast inom Tromsö amt, der tilloppet af renar sommartiden är störst, eger rum mellan de lappar, som vistas inom samma distrikt. Distriktsindelningen bestämmes af Konungen. Den första fordran på ett sådant distrikt bör vara den, att det icke är större än att hvarje ren inom distriktet kan, såvida han icke bevakas, löpa fritt öfver hela distriktet, så att skada som skett på en punkt i distriktet, kan vara föröfvad af hvilken ren som helst inom det samma. Om distriktet är så stort, att en lapp, som med sin hjord slår sig ned i ena ändan deraf, sällan eller aldrig kommer öfver till distriktets motsatta sida, vore det orimligt att ålägga honom ansvarighet för skada, som der sker. Detta villkor är uppfyllt genom 6 §, der det heter: "Distrikten böra med nödig hänsyn till djurens natur samt landskapets utsträckning, beskaffenhet och odling begränsas på sådant sätt, att de renar, som söka bete inom hvarje distrikt, kunna antagas komma att, der bevakning saknas, under betestiden ströfva omkring i hela distriktet." Nu har af föregående talare uppgifvits, att de distrikt, i hvilka Tromsö amt komme att indelas, skulle blifva allt för stora. För min del vet jag icke att någon distriktsindelning ännu är fastställd, men jag vet att ett förslag dertill är uppgjort af den komité som år 1866 utarbetade ett utkast till lagstiftning i ämnet, att åtskilliga modifikationerna i indelningsförslaget äro sedermera gjorda, samt att amtmannen i Tromsö amt anser det sålunda modifierade förslaget till distriktsindelning vara i det hela antagligt. Distrikten skulle vara till antalet 20. Jag vet icke, hvilka af dessa distrikt de föregående talarne ansågo för stora, men det är egentligen blott två, mot hvilka i sådant afseende anmärkning kan rigtas. Ett af dem är det andra i ordningen från norr räknadt; det består, så vidt man af kartan kan döma, till omkring trefjedredelar af alldeles otillgängliga snöfjäll, der hvarken renar eller bofasta kunna vistas, och der det derföre ej kan komma ifråga, att renarna kunna göra någon skada; den återstående nordligaste delen af distriktet, der

renbeten finnas, är icke större än distriktet i allmänhet, snarare mindre. Det andra distriktet, som möjligen kan anses vara för stort, är det, som ligger längst ned i sydost, invid svenska gränsen. Hela den östra delen af detta distrikt kring sjön Altevandet och öster derom är oanvändbar till renbete, dels till följd af fjellens beskaffenhet, dels emedan trakten är uppfylld af myggsvärmar, hvilka hvarken menniskor eller djur kunna utbärda. Den återstående delen af distriktet är icke blott icke för stor utan särdeles lämplig att utgöra ett distrikt, och här eger det egendomliga förhållande rum, att den gemensamma ansvarigheten i denna trakt redan varit tillämpad på lapparnas eget initiativ. En af de rikaste svenska lapparne, Lars Sikko, vistades der under några år jemte andra lappar. I den intill distriktet gränsande Bardodalen gjorde renarna vid åtskilliga tillfällen betydlig skada, för hvilken all ersättning utbetalades af Sikko, som på tillfrågan huru han kunde göra detta, svarade, att han naturligtvis skulle af de öfriga renegarne få åter den andel, som belöpte på dem.

Ett annat vilkor för distriktsindelningen är, att distriktet hafva sådana naturliga gränser, att renarne endast undantagsvis kunna komma från det ena distriktet till det andra. Det vore orimligt att ålägga lapparne i ett distrikt ansvarighet för skada, som lika gerna kunnat vållas af renar, hvilka kommit öfver från ett annat distrikt. Afven härför är sörjdt i författningen genom stadgandet i 6 §, att distriktens skola vara så begränsade, att renarne kunna antagas komma att under betestiden ströfva omkring i hela distriktet, *utan att öfvergå till annat distrikt*. Enligt det nämnda förslaget till distriktsindelning äro gränserna antingen floder eller hafsvikar eller kala berg, der renarne icke finna något bete och der de således icke hafva någon anledning att söka sig öfver.

Vidare bör man kunna fordra, att i de trakter, som indelas i distrikt, särskilda åtgärder skola vidtagas för att underlätta renarnes bevakning. Ehuru man hoppas att den gemensamma ansvarigheten skall leda derhän, att lapparne sjelfve angifva den lapp, hvilkens renar förorsakat en viss uppkommen skada, kan det dock någon gång hända, att detta icke lyckas, och att den oskyldige sålunda får lida med den skyldige. Derför måste man se till, att skadan tager begränsade dimensioner, så att skadeersättningen icke blir för stor. Af detta skäl stadgas i 6 §: "För att en trakt, hvarest lapparne ega rätt att söka bete för sina renar, skall kunna i distriktsindelning ingå, måste inom densamma finnas eller beredas sådana renvägar, att vid deras begagnande lapparne kunna, med iakttagande af tillbörlig bevakning, afhålla renarne från odlad mark." Genom 27 § har norska regeringen skaffat sig expropriationsrätt för detta ändamål. Härmed har den norska staten åtagit sig att på mera blottställda punkter i distriktet, der det behöfves för att skaffa renarna fortkomst och afhålla dem från odlad mark, hvilken eljest ej skulle kunna genom tillbörlig bevakning skyddas, uppsätta stängsel, inköpa mark för att utlägga den till renbete, o. s. v. Detta är icke ett tomt löfte, ty i den

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förrådning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

instruktion som norska regeringen gifvit de män, som skulle verkställa den nu mera fullbordade uppmätningen och beskrifningen af Tromsö amt, uppdrages åt förrättningsmännen att föreslå de marker, som de ansågo böra för nämnda ändamål inlösas för statens räkning. Så har ock den topografiska undersökningens ledare, kaptenen Bang, gjort, han har föreslagit till och med hela gårdar till inlösen, och af dessa har en del redan blifvit för statens räkning inlost.

Vidare måste man tillse, att distrikten icke blifva så öfverfyllda af renar, att derigenom svårigheter uppstå att vakta dem och afhålla dem från skadegörelse. Såsom renflyttningarna nu ske, följes dervid ingen som helst ordning; lapparne flytta huru de behaga, så att den ena trakten kan vara öfverfylld med renar, under det att den andra är tom. Såsom bekant hafva, i sammanhang med nyss nämnda uppmätning af Tromsö amt, alla till renbetesmarker i amtet tjenliga trakter blifvit af agronomen Haukland med biträde af två lappar undersökta och beskrifna, hvarvid äfven beräknades huru stort antal renar kunde utan trängsel rymmas på hvarje renbetestrakt. Med stöd af denna beräkning och af de uppgifter, som lapparne äro skyldiga att lemna öfver det antal renar, med hvilket de komma till Norge, skall amt-mannen, derest det finnes nödigt, fördela renarne mellan de skilda distrikten, så att intet bliver öfverfyllt.

Det är, om icke nödvändigt, så åtminstone nyttigt, att vid denna fördelning till samma distrikt hänvisas endast sådana lappar, som hafva intresse af att uppehålla inbördes ordning och som uppehållit sig någon längre tid inom distriktet, så att de gjort sig förtrogna med der rådande förhållanden och kända af den bofasta befolkningen. Härpå syftar stadgandet i 7 §: "Vid områdenas fördelning iakttages, att, såvidt hjordarnes storlek tillåter, hvarje renegare hänvisas till det distrikt eller område, hvarest han sjelf eller, om han lefvat tillsammans med föräldrar eller svärföräldrar, dessa det föregående året haft bete för sina djur. Skall på grund af bristande utrymme någon hänvisas till annan ort, ege den renegare företrädesrätt att qvarblifva på stället, som längst der haft bete för sina djur." Huru viktigt det är, att detta iakttages, finner man af följande yttrande af Kapten Bang i beskrifningen öfver Tromsö amt:

"Anvisning af bestemte Beitemarker i Forbindelse med et velorganiseret Politi vil bringe en Støhed ind i disse Forhold, som ellers umulig opnaaes; naar de samme Bumænd og Lapper Aar efter Aar komme i Nærheden af hverandre, vil der omsider ske en Tilmærmelse og Samvirken til begge Parters Fordel. Denne Omstændighed nævnes af Bumændene som en Hovedgrund til, at Forholdet før var meget bedre end det nu er, hvilket navnlig ytrede sig deri, at Bumændene itide underrettedes om Renskarernes Ankomst og vare behjælpelige med at vogte dem forbi sine Eien-domme."

Genom dessa och dylika detaljföreskrifter har förslaget sökt befordra ett godt förhållande mellan lappar och bofaste.

Nu påstår man — och detsamma har antydts under diskussionen i dag — att det är omöjligt för lapparne att under några förhållanden vakta sina renar så, att de icke göra sådan skada, som af denna lag förbjudes. Det är renen, som är lappens herre, säger man, icke tvärtom; det är renen som flyttar, när och huru han behagar, lappen har intet annat att göra än att så godt han kan följa efter. Detta påstående, som är hemtadt från privata skrifter om lapparne och deras förhållanden, bestrides helt och hållet af de offentliga myndigheterna, och det leder sitt upphof från den vårdslöshet, hvarmed de stora flyttningarne från Sverige till Norge verkställas af vissa lappar, icke de inhemska, utan de s. k. Kautokeino-lapparne. Dessa lappar bodde ursprungligen i norska Finnmarken. På grund af 1751 års codicill hade de sina vinterbeten i de till Finmarken gränsande delar af Finland, men afstängdes derifrån, då Ryssland år 1852 spärrade gränsen och förbjöd all flyttning mellan Finmarken och Finland. En stor del af de finmarkska lapparne, som härigenom kommo i saknad af erforderligt bete för sina renar om vintern, nödgades, för att skaffa sig sådant, att flytta öfver till och bosätta sig i Norrbottens län. Sedan de väl kommit hit och blifvit svenska undersåtar, hafva de begagnat rättigheten att, liksom öfriga svenska lappar, om sommaren vistas i Tromsö amt. Dessa Kautokeino-lappar ega renar till ett antal af icke långt från 50,000 eller hälften af alla, som flytta från Norrbottens län öfver till Tromsö amt. Emellertid under det att våra svenska lappar flytta med samlad hjord icke förr än inemot midsommartiden, vaktande renarne så godt de kunna, hvarigenom endast obetydlig skada uppstår, flytta Kautokeino-lapparne i två omgångar, först med oxrenarne temligen tidigt, så att gräset ännu icke utvecklat sig annat än vid kusten, der renarne lemnas utan all bevakning, under det lapparne sjelfva återvända för att hemta renkorna, hvilka under tiden kalfvat. På detta sätt plägade dessa lappar flytta då de vistades i Finmarken, och ingen skada skedde derigenom, emedan Finmarken är vida glesare bebyggd och mindre odlad än Tromsö amt. Emellertid finner man häraf, att, hvad som anses för omöjligt för lapparne, det härleder sig egentligen från en vårdslöshet hos vissa lappar, ett oskick, som dessa Kautokeino-lappar tagit sig före och hvilket de lika väl kunna vänja sig af med som våra inhemska lappar.

Kapten Bang yttrar i fråga om möjligheten att vakta renarne under flyttningarne: "At det er *muligt* for Lapperne at holde Renen saa fuldstændig under Kommando ved Flyttingerne, at den ikke behøver at anrette Skade, om det end ofte i Uveir og Skodde kræver adskillig Anstrængelse, er en Sag, hvarom alle ved Befaringen beskjæftige Funktionærer kunne afgive det sikreste Vidnesbyrd."

Om det sålunda är möjligt att med någon ansträngning vakta renarne under de stora flyttningarne, så är det vida lättare, när lapparne ankommit till sina sommarvisten och uppehålla sig inom distrikten. Den skada, som då sker, beror så godt som uteslutande på lapparnes vårdslöshet. Härom säger agronomen Hauk-

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

land: "Gjætningen om Sommeren er i det Hele taget let, og Lapperne have i den Aarstid et særdeles mageligt Liv, naar Trakten ikke er overfyldt, saa at Renen har Tumleplads og Føde nok. "Nordfinnerne" bryde sig lidet om sin Ren hele Sommeren, og som oftest have de sine Telte langt fra de Trakter, hvor Renen opholder sig. En og anden Gang sende de sit unge Mandskab ud paa Opdagelsesreiser for nogenlunde at have en Idé om, hvor Simlerne og Kalvene færdes, medens Oxerenen aldeles overlades til sig selv. — — — Saavel Lappeskjønsmændene som jeg er af den Formening, at Lapperne kunne vogte sin Ren saaledes, at den ikke behøver at gjøre Skade hverken paa Havn eller Slaatter, naar disse ikke ligge lige op i Renbeiterne, eller Renhavnen ikke er overfyldt."

Dessa två villkor skulle nu blifva uppfyllda, ty de utängslåtter, som ligga midt i renbetena, skulle inlösas och amtmannen skulle draga försorg om att renbetena icke blifva öfverfyllda.

Mot den gemensamma ansvarigheten har slutligen blifvit anmärkt, att då det finnes sådan ansvarighet för skada, vållad af renar, så måste den också finnas i fråga om den skada, som tillfogas renarne af de bofastes hundar. Jag kan icke medgifva rättigheten af denna slutledning. Ett af villkoren för lapparnes gemensamma ansvarighet var, att distrikten icke skulle vara större än att hvarje ren plägade, om han ej bevakades, löpa öfver hela distriktet. Om denna fordran, såsom billigt är, skulle vidhållas beträffande ett hunddistrikt, skulle detta knappast komma att omfatta mer än en enda gård, och derigenom blifve den gemensamma ansvarigheten faktiskt upphäfd. Det är nemligen alldeles icke så, att hundar inom ett större distrikt i samlad flock löpa omkring och jaga renar. Förhållandet är, att på hvarje gård finnes en eller två vallhundar, i allmänhet dresserade att hålla sig vid gårdens inegor för att från dem afhålla ej mindre renar än ock egarens och granarnes hemdjur. Man kan således så godt som på förhand säga, att den skada, som skett på en gårds område, ej kan hafva blifvit föröfvad af en annan gårds hundar. Och lika naturligt som det är, att ålägga lapparne, hvilkas hufvudsakliga sysselsättning är att vakta renar, att gemensamt fullgöra denna vaktskyldighet, lika orimligt är det att ålägga de bofaste gemensam vård om hundar, som aldrig vistas tillsammans. Det saknas således all grund för den gemensamma ansvarigheten för skada, som sker af hundar. Deremot kan det ej nekas, att lapparne hittills haft olägenhet deraf, att en eller annan jordegare inöfvat sina hundar, utan all förbindelse med de andras, att förfölja renarne och jaga dem äfven på sådan mark, der de bort obehindradt få uppehålla sig. Detta har skett för att jordegaren skulle skaffa sig ersättning för den af renen förorsakade skada, hvilken ersättning lagen saknade utväg att bereda honom. Genom införande af den gemensamma ansvarigheten för dylik skada skulle all anledning till ett sådant förfarande å de bofastes sida upphöra, då säkerhet för ersättningens utbekommande i alla händelser blifve dem beredd. Härmed är visserligen ej utestängd möjligheten, att Lapparnes renar kunna

af de bofastes hundar ofredas. Men för att så vidt möjligt förekomma detta har man i förslaget 18 § inlagt åtskilliga föreskrifter om att hundarne skola hållas bundna eller klubbade, samt om skyldighet för de bofaste att döda okynniga hundar m. m.

Den 9 § i förslaget har i två andra hänseenden föranlett anmärkningar, nemligen i fråga om betesrätten på utmarkerna och om skydd för utångsslätter. I fråga om betesrätten å utmarkerna har jag redan erinrat om de motsatta ytterligheter, till hvilka den strängt svenska och den strängt norska uppfattningen ledt. Dessa ytterligheter hafva i det för 1871 års riksdag framlagda förslaget blifvit sammanjemkade på det sätt, att betesrätt medgafs äfven på enskild egares utmark, men med det vilkor, att om skada sker å utmark, så att jordens egare eller innehafvare derigenom kommer att sakna erforderligt bete för sina hemdjur, så skall skadan ersättas. Det är detta i nuvarande förslag bibehållna vilkor, som man anser så strängt för lapparne, och som man finner stå i strid med föreskriften i codicillen, att lapparne skola lika med landets egna undersåtar begagna sig af land och strand etc. Om man antager, att lapparne på grund af detta stadgande i codicillen skulle hafva lika rätt till utmarken som de bofaste, hvad betyder då detta? Om två personer här i våra mera civiliserade trakter hafva lika andel i en gemensam betesmark, så betyder icke detta, att den ene får, utan afseende på den andres rätt, släppa in huru många kreatur han behagar, utan det betyder väl, att begge få släppa dit lika många. En liknande fordran vill man ej ställa på lappen. Man fordrar endast, att en lapp ej skall komma med tusentals renar och öfversvämma en bofasts gård, så att denne icke ens får tillräckligt sommarbete för så stort antal kreatur, som han kan föda om vintern. Lapparne behöfva alls icke en sådan rättighet. Det har redan blifvit här omtaladt, att de af agronomen Haukland undersökta betesmarkerna i Tromsö amt lemna fullt tillräckligt bete för 142,000 renar, under det att antalet renar, som samtidigt funnits i amtet, aldrig gått öfver 104,000 och under de senare åren nedgått till omkring 90,000. Således långt från att renarnes undergång skulle blifva foljden af detta förslags tillämpning, kunna tvärtom lapparne öka sitt renhåll med 50 procent, utan att de bofaste behöfva lida skada på sina egor. De till renbeten afsedda och å den inom Kammaren företedda karta med gul färg utmärkta trakterna äro nemligen så belägna, att de ej behöfva begagnas af de bofaste för deras hemdjur, och att lapparne således kunna der beta ganska ostördt, utan att behöfva göra skada på de bofastes utmarker. Detta intygas af en norsk auktoritet, den förut omnämnde Kapten Bang. Han säger: "De af Agronom Haukland undersøgte og afmærkede Beitestrøg, hvilke paa Karterne ere indlagte med gul Farve, ere alle, navnlig med Hensyn til Høideforhold, saaledes beliggende, att der ikke fornuftigvis bliver Tale om Klage fra Bumændenes Side over nogen Uretfærdighed i Fordelingen, og at det endog maatte ansees uforsvarligt at stænge disse strøg for Rentrafikken, hvortil de alene ere skikkede." Om således Lapparne hålla sig

*Förslag till
förrättning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

på dessa betesmarker, kan det icke komma i fråga, att några norska bofaste skola kunna med skäl påstå, att skada uppstått å deras utmarker, och tillämpningen af 9 § 4 mom. bör derföre blifva lika lätt, som stadgandet till sin grund synes riktigt.

Hvad slutligen utängsslätter beträffar, så är, enligt Utskottets uppfattning, utängsslätter detsamma som äng. När nu äng är skyddad enligt codicillen, så bör ock utängsslätter vara det. Det oaktadt har man från svensk sida icke velat tillmötesgå norrmännens fordran, att *alla* utängsslätter skola fredas för renarne. Det skulle då kunna falla de bofaste in att förklara för utängsslätter än den ena, än den andra trakten af utmarken, som vore beväxt med frodigare gräs. Att å andra sidan föreskrifva att utängsslätterna skola inhägnas, vore obilligt, dels derför, att de bofaste icke genom hägnad utan genom vallning skydda dem från sina egna kreatur, dels derför att tillgången på skog till stängselvirke är i många delar af amtet särdeles knapp. Den geografiske Opmaalning, som författat beskrifning öfver amtet, intygar, att löfskogen öfverallt är hårdt medtagen. I många fall skulle ock hägnad vara alldeles onödig. Skada på utängsslätter sker hufvudsakligen om våren, då flyttningarne från Sverige till Norge med renbjordarne försiggå. De utängsslätter, som ligga i närheten af renvägarne, kunna då nedtrampas eller afbetas, men i allmänhet sker derigenom ej skada, ty växtligheten är i dessa trakter så stark, att gräset vid bergningstiden gifver full skörd. Det vore i sådana fall utan allt ändamål att fordra slättermarkens inhägnande. I stället är det föreskrifvet, att utängsslättern för att vara skyddad skall vara brukad som sådan år efter annat, samt att den skall vara på ett för lapparne fullt tydligt sätt utmärkt.

Om vi föreskrifva dessa villkor, så hafva vi varit strängare mot de norske bofaste än mot våra egna, ty de hafva genom Kongl. bref af den 3 Oktober 1866 rättighet att få utängsslätterna skyddade utan att hafva dem utmärkta.

För närvarande skall jag inskränka mig till dessa anmärkningar. Af hvad jag anfört torde Kammarerna hafva funnit, att åtminstone stadgandena i 9 § icke äro egnade att befordra lapparnes undergång, utan snarare att afvärja den.

På detta anförande följde talrika bifallsrop.

Herr Lagerstråle: Jag har föga att tillägga till det anförande, som Chefen för Justitiedepartementet här nyss afgifvit; jag vill endast föga några ord dertill.

En af de talare, som yttrat sig mot förslaget, ansåg det vara i ensidig norsk riktning till fromma för jordegendomarne och dess bebyggare framställt. Jag får då erinra derom, att förslaget hufvudsakligen grundar sig på det förslag, som är utarbetadt af särskildt utsedde deputerade från begge länderna och det dessa ansågo vara antagligt, och att sedermera i det förslag, som framställdes till 1871 års Riksdag, hufvudsakligen grundande sig på detta gemensamma, vidtagits en icke obetydlig del förändringar,

allt till fromma för lapparne; och i afseende på hvad som sedermera skett från norsk sida till vidare utveckling af detta syftemål ber jag få upprepa hvad som finnes i detta afseende anfördt och som tydligen ådagalägger, att det visst icke är med likgiltighet lapparnes intressen betraktas, utan att man från norsk sida är lika angelägen som från svensk sida att undanrödja de hinder och olägenheter, som finnas och äro af beskaffenhet att kunna undanröddas. Den norska regeringens anförande, som berör den fråga hvarå jag syftar, lyder sålunda: "Man har i Løbet af de sidste 10 Aar ved Hjælp af dertil af Stortinget efter Deres Majestæts Forslag givne Bevilgninger indkjøbt Gaarden Brødskifte paa Alteidet, den Part af Gaarden Zachariasjord (Ramfjorden), som ligger närmest Lappernes Flytningsvei, Gaarden Laxvandet i Balsfjord, samt en Part af Gaarden Bonæs i Salangen, saa at der nu paa disse Steder, hvor hyppige Konflikter forhen fandt Sted, er fuldkommen fri og ubehindret Flytningsvei. Fremdeles er der truffet Forföining til, at de Staten tillhörande Rydningspladse Indsæt i Bardo, Hagen i Tagelvdalen og Rostanæs i Maalselven ikke komme til at gaa over i privat Mands Eie. Forsøg paa at faa indkjøbt flere Eiendomme have hidintill strandet dels paa bestemte Afslag fra Eiernes Side dels paa ubillige Salgsbud og have saaledes maattet stilles i Bero, indtill den i Lovpropositionens § 26 foreslaaede Expropriationsret kan træde i Kraft. En for Renflytningen meget vigtig större Bro er opført ved Gaarden Foshaug i Bardo, ligesom ogsaa en Bro ved Kitdalen i Lyn-gen. Fremdeles har Amtmanden i forrige Aar foreslaaet Opførelse af en större Bro over Tamokelven i Maalselven, hvilket Arbeide er nævnt i Departementets Budgetforslag for Terminen 1879—80 som et, hvortil tænkes anvendt en del af den beholdne Bevilgning til de heromhandlede Oiemed. Paa forskjellige Steder er for at lette Lapperne Flytningen Rengjærder blevne opførte; saaledes tvende Gjærder ved en Gaard og en Sæter i Kitdalen, ligesom Bidrag af offentlige Midler er ydet til Opførelse af et Gjærde om Gaarden Øvergaards Hjemmark i Balsfjorden, samt ligeledes til endel Personer i Lyngens Præstegjæld til Opførelse af et Gjærde og Erstatning for Afstaaelse af Grund i samme Anledning. Endelig har Amtmanden i sin Tid som Foranstaltninger, hvorom der, tildels dog först efter videre anstillede Undersøgelser, kan blive Spørgsmaal, nævnt Opførelse af Gjærder ved Jøkelfjord i Kvænangen, ved Alteidet, i Nordlenangen i Ulsfjord, ved Sør-tjosen og ved Seljeelv i Balsfjord samt Flytning af et Gjærde i Bunden af Storfjorden i Lyn-gen. Paa Sagens nuværende Trin kan Departementet selvfølgelig ikke nærmere udtale sig om Nødvendigheden eller Hensigtsmæssigheden i det Enkelte af de Forföininger, som ere bragte i Forslag. Man skal kun bemærke, at det efter Sagens Natur er antageligt, at endnu flere og videregaaende Foranstaltninger i samme Retning efterhaanden ville vise sig nødvendige eller hensigtsmæssige; i hvilken Udstrækning dette vil blive Tilfældet, antages imidlertid ikke lidet at afhænge af den Ordning af disse Forhold, som det maatte lykkes at opnaa

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

gjennem Lov og af de Erfaringer, som, naar en saadan Lov har virket nogen Tid, maatte være vundne.“

Det vill således synas mig, som om man sökt i möjligaste mån ömsesidigt bereda lapparne de fördelar, som kunna stå tillsammans med billig hänsyn till de bofastes berättigade anspråk. Äfven bör det icke lemnas utom synpunkten, att förhållandet på den norska sidan icke är, i likhet med hvad förhållandet är på den svenska, sådant, att riksgränsen anslutes af stora kronoallmänningar, utan större delen af gränsen i Norge är redan för omkring tvåhundra år tillbaka öfvergången i enskild ego.

Den brist på rättstillstånd, som för närvarande råder, har ju egentligen framkallat angelägenheten af att få en lagstiftning. Att hafva bestämmelser, som endast hvila på ett fördrag eller en codicill till ett fördrag, som var afslutadt under en tid, då Sverige och Norge lydde under olika suveräner, uppfyller icke de erforderliga villkoren, då begge länderna lyda under en unionskonung; ty det skydd, som ett fördrag lemnar, afslutadt mellan två alldeles fristående stater, kan icke på lika sätt utkrävas, eller i formelt afseende lika regleras, då de begge rikena numera lyda under en gemensam unionskonung; det bör därför öfvergå till en gemensam unionel lagstiftning, och det är för att vinna detta mål, som det nu föreliggande förslaget är uppgjordt samt nu för Riksdagen framlagdt. Och då härtill kommer, att vid den behandling af förslaget, som inom Utskottet egt rum, tillstådesvarit ganska många ledamöter, som varit förfarne med och hemma i de förhållanden, som med lapparnes flyttningar ega samband, samt erfarne i fråga om lapparnes vanor och behof, har i möjligaste mån en samvetsgrann och fullständig granskning blifvit åt detsamma lemnadt. Detta synes mig äfven framgå deraf, att bland de preliminära åtgärderna, som äro vidtagna, äfven är den, att, då komitén var församlad, lapparne lemnades tillfälle att yttra sig öfver de viktigaste punkterna och gjorde det samt dervid mot den gemensamma ansvarigheten icke hade något att anmärka. Äfven Konungens Befallningshafvande, åtminstone i Norrbottens län, har sedermera lemnat lapparne tillfälle att yttra sig i frågan, och äfven dervid hafva de uttalat sin anslutning till de viktigaste bestämmelserna, ty genom dem måste äfven de å sin sida kunna emotse, att ett ordnad skick blefve infördt, och att de icke hädanefter, såsom ofta tillförene, skola blifva utsatta för sjelfpantning och andra mot dem utförda tilltag.

Jag förenar mig med dem, som yrkat bifall till den föredragna punkten och önskar bifall äfven till de öfriga i denna författning.

Herr Ekström: Det lagförslag, som nu utgör föremål för Kammarens behandling, är, såsom herrarne väl känna, och såsom dessutom redan blifvit här omtaladt, resultatet af ett mångårigt arbete, som tog sin början redan för 40 år sedan. Svenske och norske män hafva, såsom komiterade för frågans utredning, vid två särskilda tillfällen, första gången år 1843 och sedan 1866,

varit af Kongl. Maj:t förordnade och efter anställda undersökningar och inhemtade upplysningar om förhållandena inom de orter, som af frågan beröras, afgifvit förslag till lagstadganden i ämnet, hvilka förslag sedermera varit föremål för en omsorgsfull pröfning hos de respektiva regeringarne. Det förslag till författning rörande lapparne i de förenade konungarikena Sverige och Norge, som år 1871 framlades för den svenska Riksdagen likasom för Norges Storting, blef, oaktadt inom denna Kammare mäktiga röster höjde sig mot detsammas antagande, likväl af Kammaren antaget endast med en liten förändring af sista paragrafen. Andra Kammarerna deremot förklarade sig vilja afvakta den uppmätning och krokering af Tromsö amt, som då pågick i sammanhang med uppgörande af förslag till distriktsindelning derstädes, i andamål att bestämma särskilda betesområden för lapparne och dymedelst såvidt möjligt förebygga de konflikter mellan lapparne och de bofasta eller "fastboende", såsom det på norska språket heter. Något resultat vans sålunda icke för den gången. Inom norska Stortinget kom frågan icke under någon behandling. Uppmätningen och krokeringen af Tromsö amt afslutades år 1872 och "befaringen" af betestrakterna det följande året. Arbetena leddes af Kaptenen i Generalstaben och topografficeren Th. Bang. I förbindelse härmed utfördes en agronomisk beskrifning af Tromsö amt, med speciel hänsyn till jordbrukets och nomadlivets förhållanden samt de särskilda distriktens tjenlighet för dessa. Denna beskrifning är utförd af agronomen Haukland, som vid undersökningarna biträdades af två sakkunnige och redbare lappar såsom uppskattningsmän. Ett hufvudsakligt föremål för dessa undersökningar var att åvägabrunga upplysning om det antal renar, som på hvarje särskildt ställe inom amtet kunde finna bete, samt huruvida öfriga villkor för lapparnes och renarnes trefnad förefunnos.

Resultatet af förrättningsmännens undersökningar och uppskattningar gestaltade sig sålunda, att — under förutsättning af en lamplig fördelning af djuren, af ett försvarligt tillvägagående från lapparnes sida samt att till lättnad för dem vidtagas åtskilliga åtgärder, såsom återställande af ockuperade gamla renvägar eller öppnande af nya sådana, uppförande af broar öfver vattendrag samt anbringande af hägnader — plats inom Tromsö amt samt tillgång till bete finnes för vid pass 142,000 renar, utan att amtets jordbruksidkare derigenom tillskyndas någon skada. Under de närmast föregående åren uppgick antalet svenska renar, som der sökte bete, icke till en så hög siffra. År 1875 beräknades det till 94,000, år 1877 till 100,000 samt 1878 till 104,000 stycken.

I betraktande af önskvärdheten deraf att så vidt möjligt aflägsna anledningarna till konflikter mellan lapparne och de bofasta samt värna amtets jordbrukare mot det intrång, som nomadväsendet medför, uppstod inom 1866 års komité det spörsmål, huruvida det icke kunde vara möjligt att, i likhet med hvad som skett i Sverige, åt lapparne anvisa, till uteslutande begagnande för deras renhjordar, vissa sammanhängande sträckor i det inre

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

af landet eller längs gränsen, så kallade lappmarker, hvilka skulle afsöndras från jordbruket, åt hvilket deremot borde i det hela förbehållas kuststräckningarne, dalgångarne och öarne. Af undersökningarne och den agronomiska beskrifningen framgår emellertid, att det visserligen i amtets inre, parallelt med riksgränsen, finnes trakter, som, i synnerhet något längre fram på sommaren, kunna tillfredsställa ett större antal renars behof af bete, men att dessa trakter likväl äro allt för inskränkta och bestå af allt för bruten terräng för att kunna bilda en sammanhängande lappmark i den betydelse, detta ord har i Sverige. Härtill kommer, att en stor mängd lappar infinna sig i Norge så tidigt, att de icke kunna undvara de lägre liggande trakterna i dalgångarne och längs kusten, hvarest snön tidigare försvinner, och renarne sålunda finna bete, som deremot vid denna tid saknas å de högre belägna fjelltrakterna, der snön först senare smälter undan. Af samma orsak kunna icke heller öarne alldeles undantagas. På Kvalön finnes nemligen sommarbete för 4,500 renar, på Senjenön för 8,000, på Ringvasön för 3,500 samt på Arnön och Renön för 1,400 renar. Någon sammanhängande lappmark kan sålunda icke på den norska sidan åstadkommas.

Det är emellertid långt ifrån att, såsom från vissa håll påståtts, man i Norge skulle eftersträfvat att utrota lapparne och vidtaga åtgärder, som skulle leda till deras undergång. Under den tid, som förflutit, sedan frågan år 1871 förevar hos Riksdagen, hafva tvärtom å den norska sidan flera åtgärder blifvit vidtagna i ändamål att förebygga konflikter mellan de bofaste och lapparne samt underlätta flyttningarne för dessa senare. I detta hänseende ber jag att för Kammaren få påpeka, att — förutom hvad som här redan blifvit af Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet omförmäldt, nemligen att med af Stortinget beviljade medel åtskilliga gårdar inköpts, belägna i lapparnes vägar, som derigenom blifvit fria och obehindrade — man förbehållit sig vissa så kallade rydningsplatser å staten tillhörig mark, d. v. s. att man tillåtit personer, som velat åtaga sig deras af-rödjande, att der under vissa år slå sig ned och bilda gårdar, hvilka sedermera icke vidare komma att upplåtas åt enskilde, utan förbehållas för lapparnes behof, derest gårdarnes läge är sådant, att det är nödvändigt att lapparne der få rätt att låta sina renar beta. Vidare har man gjort försök att få inköpa åtskilliga egendomar, men några af egarne hafva afslagit denna begäran, och andra hafva hållit gårdarne i så högt pris, att regeringen icke kunnat besluta sig för att inköpa dem, och då det i Norge icke finnes någon expropriationslag, så har det icke varit möjligt att mot egarnes vilja komma i besittning af dessa egendomar. Genom § 27 i föreliggande lagförslag skulle denna brist i någon mån afhjelpas, så att regeringen skulle kunna tvinga en egare eller brukare att, mot ersättning efter särskild värdering, afstå sådan jord. Dessutom har man uppfört större eller mindre broar öfver vattendrag, som ligga i lapparnes flyttningssvägar, och vidare äro på flera ställen anbragta hägnader för att skydda kringliggande mark

från skada af renarne, och ännu flera äro afsedda att anbringas, allt efter som behof deraf framträder. Slutligen har man också anställt en extra-polisuppsyn af icke mindre än 20 personer för att förebygga stridigheter mellan lapparne och de bofaste. Till aflöning åt dessa polistjenstemän har sedan år 1865 ett årligt anslag af 8,000 kronor varit af Storthinget anvisadt. Allt detta synes mig ådagalägga en helt annan afsigt hos norska regeringen än att vilja utrota lapparne eller bidra till deras skada. Också säger Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 13 Januari 1882 (sid. 250): "Man kan ej undgå att egna sitt erkännande åt de bemödanden, norska regeringen sålunda lagt i dagen att trots en bristfällig lagstiftning söka göra förhållandena mellan lapparne och den bofasta befolkningen så drägliga som möjligt. Utan tvifvel har norska regeringen derigenom tillvunnit sig ökade anspråk på tillmötesgående från svensk sida, då regeringen nu återupptagit förhandlingarna om lagstiftningens medverkan till dessa förhållandes ordnande." Då jag nu anför detta Herr Statsrådets och Chefens för Justitiedepartementet yttrande, tillåter jag mig att på det lifligaste deri instämma, och jag hemtar ökad anledning dertill af det förhållande, att uti en vid Utskottets betänkande fogad reservation uttalats den mening, att man vid affattandet af lagförslagens detaljbestämmelser sett den bofasta befolkningen väl mycket till godo, men lemnat den svagare partens, de nomadiserande lapparnes, intressen allt för mycket å sido. För min del har äfven jag, särskildt dertill föranledd af det mig lemnade uppdrag att vara ledamot af Särskilda Utskottet, sökt att göra mig hemmastadd med de förhållanden, hvilka ega samband med denna svårösta fråga, men jag har dervid kommit till en helt annan uppfattning än den, som den ärade reservanten och en ärad talare på kalmarbänken hafva framställt. Lapparnes flyttningar äro af naturförhållandena så nödvändigt betingade, att de icke kunna förhindras, enär lapparnes fortfarande tillvaro är beroende af möjligheten för renarne att finna den för dem lämpliga föda. Under vintern närmer sig renen hufvudsakligen af s. k. renlaf, som växer dels på låglandet, dels på fjellen, dels ock på gamla träd. Så länge lafven är fuktig och mjuk, är den renens naturliga föda, men när den vid inträdande varmare årstid blir hård och torr, äter renen den icke vidare. Och som på den norska sidan tillgången på renlaf är ringa, söka renarne sig åt svenska sidan under *vintern*. Om sommaren vill renen hafva friskt gräs till bete, helst det nyss uppspirade; renarne å svenska sidan, der i följd af klimatiska förhållanden tillgång å sådant bete icke eller åtminstone icke i tillräcklig mån förefinnes, draga därför af inneboende instinkt då öfver fjellen in åt Norge. Det är emellertid ett jmförelsevis mycket ringa antal renar, som komma från Norge till Sverige, mot det antal, som från Sverige söka sig till Norge, hvarför de intressen, som här äro afsedda att tillgodoses, äro af långt större vikt för den svenska lappbefolkningen än för den norska. Af ålder hafva dessa flyttningar i regeln skett med sam-

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)

lade hjordar, både oxar och simlor (såsom korna kallas), och verkstälts af de gamla lappfamiljerna, under försvarlig bevakning, utan att skada tillfogats de bofaste i omnejden. Renarne fördes icke heller in på sommarbetesplatserna förr än vid medlet af Juni, då högfjellen gifva tillräcklig föda åt renarne. Innan Kautokeinolapparne, säger Haukland, kommo till svenska lappmarkerna, verkstälde Karesuando- och Jukkasjärvi-lapparne i regeln så ordentligt som möjligt sina flyttningar till Norge, men sedan de norske Kautokeinolapparne slagit sig ned på svenskt område, har flyttningen blifvit mycket "brokig" och så mycket mera besvärlig för de bofaste, som från Karesuando i Norrbotten till Norge flyttas med mycket talrika renhjordar. Orsaken till Kautokeinolapparnes flyttning till Sverige ligger åter deri, att, då vid gränsregleringen mellan Sverige och Ryssland efter freden i Fredrikshamn, hvarigenom Sverige afträdde Finland, gränsen uppdrogs på ett så besynnerligt sätt, att dessa Kautokeinolappar icke kunde med sina renar komma öfver till de svenska betena utan att passera en flik af Finland, och då sedermera genom gränsspärningen af år 1852 ryska regeringen förbjöd flyttningen mellan Finmarken och Finland, så hade de ingen annan utväg än att flytta in på den svenska sidan till Karesuando. Dessa Karesuandolappar, som kommo med ett stort antal renar, och som från sin vistelse i Finmarken medförde mera lösa vanor, införde en ny flyttningsmetod, och det är egentligen öfver dem, man haft skäl att besvära sig från norska sidan. Det finnes dock intet hinder för att äfven de kunna taga sig samma regelbundna vanor, som förut utmärkte de svenska lappfamiljerna.

Såsom redan af Herr Statsrådet von Steyern blifvit anfördt, betygar Kapten Bang i sin rapport: "att det är möjligt för lapparne att hålla renarne så fullständigt under kommando vid flyttningarna, att de icke behöfva förorsaka skada, om det än i oväder och "skodde" kräfver åtskillig ansträngning, är en sak, hvarom alla vid befaringen af amtet sysselsatte funktionärer kunna afgifva det säkraste vitnesbörd."

I detta omdöme instämmer agronomen Haukland, sägande (jag öfversätter här hans yttrande och utesluter ett och annat mindre väsentligt): "När lapparne om våren kommit till sina uppehållsställen, uppslå de sina tält, så många tillsammans som det är familjer i ett sällskap, vid eller litet nedanför skogsgränsen, i närheten af en elf eller en bäck. Här tillbringa de sitt lif i maklighet och söka hemta sig efter vinter- och flyttningsstrapatserna. Bästa tiden för lapparne är längre fram på sommaren, när renarne blifvit feta, så att de kunna slagtas (de komma nemligen utmagrade till Norge, men återvända derifrån feta och med betydligt ökad värde), och simlorna börjat mjölka. Det enda arbete, lapparne hafva om sommaren, består i att vakta sina renar, hvartill de unga "gutterne" och "jenterne" i allmänhet användas. Vid renarnes bevakning äro hundarne till väsentlig hjälp; de äro dresserade så, att de utföra gifna befallningar; de drifva renarne tillsammans i en klunga eller framåt, allt efter önskan."

”Det er ganske forbausende, hvilket Herredømme Lapperne med sine Hunde under almindelige Omstændigheder have over Renen.”

Man finner häraf, att det icke är så omöjligt för lapparne att bevaka sina renar så, att de icke göra skada på de fastboendes egendom. Vidare faller såväl han som förrättningsmännen det omdömet: ”Oaktadt det har sina stora vanskligheter för en oinvigd att komma nomadlivets förhållanden på spåren så fullständigt, att man klart och säkert kan se felen och hvad det är, de egentligen härflyta från, *”tor jeg dog med Bestemthed formene”*, att lapparne visst icke alltid inrätta sig på det bästa sätt med hänsyn till bevakningen, och att de säkerligen med mera flit och omtanke skulle kunna undgå många af de sammanstötningar, som så ofta hafva förbittrat de fastboende. Såväl lappuppskattningsmännen som jag äro af den åsigt, att lapparne kunna vakta sina renar på sådant sätt, att de icke behöfva göra skada kvarken på »Havn» eller på »Slätter», när dessa icke ligga uppe i renbetena eller ”Renhavnen ikke er overfyldt”. — Nu är det emellertid, såsom herrarne hafva hört, just en uppgift och ett bemödande att dels åt lapparne kunna bereda nya renvägar och dels undanröjja de hinder, som förefinnas på de redan existerande.

Jag anhåller nu att få öfvergå till en liten belysning af hvad Herr Casparsson i sin reservation anført angående den nu föredragna paragrafen, för så vidt han i densamma åberopat yttranden af kapten Bang och agronom Haukland. Först anför Herr Casparsson der några rader ur den af kapten Bang till beskrifningen öfver Tromsø amt fogade rapport och säger sedan: ”Af ofvannämnda sakrika och upplysande rapport framgår ovedersägligt, att skadegörelsen å just dessa oinhägnade utängsslätter utgör en af de ömtåligaste kollisionspunkterna mellan lapparne och de bofaste, äfvensom att påståendet, att brist på stängselvirke skulle lägga hinder för hägnads anbringande, blott till en del är sant.” Vidare anføres (Afsnit II): ”Sedan nu härvarande rika tillgång på gärdselfång under de senare åren blifvit tillgodogjord, kunna inegorna i dessa trakter (nemligen Målseldalens) anses något så när tryggade. Anses det nödvändigt, kunna visserligen äfven utängsslätterna inhägnas här, hvarest tillgången till gärdsel är så lätt. Också äro alla här ense om att anse betningen på hagmarkerna och utängsslätterna under försommaren som den väsentligaste skada, renen förorsakar.” Jag ber nu få komplettera detta citat. Mellan båda dessa uttalanden förekommer nemligen en mening, som lyder på följande sätt: ”Visserligen äro de öppna utängsslätterna som oftast afbetade i slutet af Juni, men gräset växer så hastigt igen, att det vid slättertiden är så stort, som man sällan ser det ”søndenfelds”.

Här af framgår ju tydligen, att genom renarnes betande på dessa utängsslätter någon synnerlig eller ens nämnvärd skada icke kan uppstå, då vid tiden för utängsslätternas afbergande gräset återvuxit så frodigt, att man sällan i söder om fjellen belägna orter ser det frodigare. Något skäl förefinnes sålunda icke att föreskrifva, att alla utängsslätter skola inhägnas, enär, såsom hand-

Förslag till
förrättning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

lingarna angifva, nödiga materialier till hägnad på flera ställen saknas och icke allestädes, såsom i Målseldalen, tillgången å gärdsel är lätt.

Uti Afsnit II af ofvanberörda rapport läses vidare, att genom "söndre Rostaparti" strömma vår och höst stora massor af renar. Den skada, de bofaste här lida af rentrafiken, är hufvudsakligen att tillskrifva den likgiltighet, hvarmed elfpassagen vid Rostanæs verkställes, och på ett par gårdar klagades det mycket öfver skador, som föröfvats under flyttningarna öfver Tamokelfven. Men, säger den kapten Bang biträdande löjtnant Lorange, då jag tillika med flera af de öfriga officerarne tillfälligtvis öfvervar elföfvergången der af ett betydligt antal renar, visade det sig, att öfvergången kunde utföras utan spår af skada, likasom man här i det hela fick intryck af, att de bofaste voro starkt benägne för öfverdrift i sina klagomål. Det felade icke heller på motbeskylldningar från lapparnes sida, att man nedskjutit deras renar och att "buhundene" jagat många renkalvar till döds, o. s. v.

Från Afsnit IV i rapporten anför Herr Casparsson: "Af löjtnant Morgenstiernes rapport framgår, att skadan skulle i alla afseenden betydligt förminskas, om de bofaste hade stängsel kring sina marker." Men Herr Casparsson omförmäler icke, att detta yttrande endast afser förhållandena i Tamokdalen, hvilken kapten Bang uttryckligen betecknar såsom "ikke synderlig skicket for andet end Renbeitemark". Dalen är nemligen på de flesta ställen så trång, att snöskreden gå från den ena sidan tvärs öfver dalen upp på den andra; det enda ställe, der dalen har en större bredd, är upptaget af tre "rydningsplatser", hvilka dock ligga midt i en af de mest trafikerade lappvägar. Den efterföljande meningen i löjtnant Morgenstiernes yttrande: "förbi gårdarne drifvas renarne längs foten af Sarrivarre, och när bevakningen är ordentlig, tillåter utrymmet godt att renarne passera utan skada" — har Herr Casparsson funnit lämpligt att icke citera. Yttrandet lemnar emellertid stöd för påståendet att lapparne, så framt de egna nödig omsorg åt renarnes vaktande, kunna med sina hjordar draga fram utan att skada sker å marken.

Vidare har Herr Casparsson från Afsnit VI i kapten Bangs rapport anført: "Saknad af stängsel kring inegorna är en hufvudorsak till skadegörelse. Visserligen kan man icke rimligtvis fordra, att stängsel uppföras kring alla utängsslätter, men de viktigaste bland dessa synes det skäligt att man inhägnar. För att utestänga renen behöfves ej något starkare stängsel, och den tid, som anbringandet af hägnad medtager, skall säkert betala sig, om skadan verkligen är så stor, som de bofaste påstå. Stängselmaterialier äro lätt tillgängliga." Denna del af rapporten afser de vidsträckta fjelltrakterna mellan Lyngenfjorden och riksgränsen. Om förhållandena der säges bland annat, att i goda somrar gör renen mindre skada och förhållandet mellan lappar och fastboende är både i Reisen- och Strömsfjorden godt. I kalla somrar, när renen går ned i "Lierne" för att söka sin föda, uppstå någon gång tvister, men dessa biläggas i regeln, då lapparne här gerna

äro villige att lemna en rimlig ersättning för på inmarken förorsakad skada. Sådana våldsamheter, som i de sydligare delarne af amtet, förekomma icke här. Omedelbart härefter förekommer det af Herr Casparsson citerade stycket: "Mangel paa Gjerder om Indmarken er en Hovedaarsag til Skade"; men då reservationen är rigtad emot den lapparne i § 9 ålagda ersättningsskyldighet för *skador å utångsslätter* samt i det citerade stycket uttryckligen betonas, att "man ikke med Rimelighed kan vente, at der skal opføres Gjerder om alle Udslaatter", så synes Herr Casparsson af detta citat hafva föga stöd för sitt yrkande. Det der moderna måleriet, hvarom Herr Casparsson talade vid förhandlingarna i tullfrågan, synes hafva föresväfvat honom vid detta tillfälle och han har här anbragt några klatschar, som verkligen sakna anledning. Hvad beträffar utångsslätter, har Herr Statsrådet och Chefen för Justitiedepartementet lemnat en så utförlig behandling af den frågan, att jag för min del icke skall besvara Kammarern med att derom något vidare orda. Deremot skall jag be att få nämna några ord i afseende på den *gemensamma ansvarigheten*, hvarom det här äfven har talats. De betänkligheter, som från legislativ synpunkt framstälts emot den gemensamma ansvarigheten, hafva gjort sig gällande nästan hos hvar och en, som haft att skaffa med ordnandet af ifrågavarande förhållanden; men hos alla dem, som kommit i tillfälle att se saken på nära håll, hafva dessa betänkligheter fått gifva vika just för "la force des choses". Det är den mångåriga erfarenheten från de trakter, Tromsö och Finmarkens amt, som dikterat förslaget om denna förhållningsregel, hvilken måste iakttagas, så framt den pligt till att bevaka renhjordarne, skona de bofastes egendom och ersätta föröfvad skada, som codicillen ålägger lapparne, skall kunna göras gällande. Både 1843 och 1866 års komiterade voro eniga om denna punkt. Grundsatsen är också från svensk sida redan erkänd i Kongl. brefvet den 4 November 1817, som stöder sig på § 16 i codicillen. Det hade nemligen då uppstått konflikter mellan lapparne och de bofaste, och i sammansatt svenskt och norskt statsråd beslöts därför, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Norrbottens län skulle hos lapparne genom kungörelse inskräpa codicillens föreskrifter, samt att lapparne inom vissa gränser skulle vara underkastade gemensam ansvarighet för den skada, deras renar förorsakade. En afskrift af detta bref, som, ehuru beslutadt i sammansatt svenskt och norskt statsråd på grund af framställning från norska regeringen om skadeersättning, icke expedierats till norsk myndighet, skickades till amtmannen i Finmarkens amt, men har sannolikt varit embetets senare innehafvare obekant. I allt fall saknade denna föreskrift den efter Norges författning nödvändiga form af lag, och kunde sålunda icke af norsk embetsmyndighet eller domstol grundlagsenligt tillämpas. Dertill kom, att det gemensamma ansvaret skulle ådömas af de i codicillen omförmälda lapprätter, hvilken institution redan vid den tiden nästan icke mera förefans och någon tid derefter alldeles upphörde.

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Samtliga de lappar och renegande sjöfinnar, hvilka voro tillstädes vid den af unionskomitén på olika ställen i Tromsö amt hållna sammanträden, hafva förklarat, att de ansågo införandet af gemensam ansvarighet rimlig och billig. Då sålunda lapparne, hvilka icke äro svage, enfaldige eller medgörlige i fråga om sina rättigheter, sjelfve erkänt det berättigade i åläggandet af sådan gemensam ansvarighet, måste detta väl få anses såsom ett bevis, dels för att de sjelfva derigenom säkrast skyddas för tillämpningen af den "*selvtægt*", som nu af de bofaste emot dem användes, i det att de nedskjuta renarne för att skaffa bevis emot djurens egare, dels ock derpå, att lapparne äro medvetne om att i allmänhet hinder icke möta för en sådan bevakning af renhjordarne, att skada genom dem kan undgås. Gemensam ansvarighet utgör å ena sidan ett korrektiv mot lapparnes vårdslöshet i bevakningen af deras renhjordar samt å andra sidan ett medel mot deras ovillighet att, när skada sker, hjälpa till med uppdragandet af den skyldige.

Då den gemensamma ansvarigheten utgör en af kärnpunkterna i det föreliggande lagförslaget, och då redan mångfaldiga anmärkningar deremot rättats och kanske ännu flera komma att framställas, ber jag slutligen att i sakens intresse få framhålla hvad kapten Bang i sina rapporter derom yttrar. Han säger: "Under Forudsætning af, at der i Overensstemmelse med de udførte Karter og Beskrivelser foretages en gennemgribende Regulering af Lappernes Beitemarker og Flytveie, saaledes at hvert "Heim" faar sin bestemt anviste Plads, hvortil de hvedes Aar komme tilbage, og at der, for at afværge de nu hyppigt forekommende Overgreb fra de rigere Lappers Side mod de fattigere, tillige sørges for, at Fordelingen til de fælles Beiter foregaar med den størst mulige Tillempning efter Ønsker og Interesser — vil Bestemmelsen om fælles Ansvar formentlig saa langt fra indeholde noget stødende, at den meget mere bliver ligesaa naturlig som hensigtsmæssig. Det bedste Bevis herfor finder man ved at betragte Forholdene inden det store Beitedistrikt, der optages af Høifjeldspartiet mellem Altevand, Barodalen, Maalselvdalen og Dividalen, hvor — som tidligere berørt — en hel Del Reneiere med den bekjendte Lars Jansen Sikko som Overhoved har holdt til i en Række af Aar med tilsammen omkring 20,000 Ren. Lieutenant Lorange, der har arbeidet i dette Distrikt, udtaler sig nemlig i sin Indberetning saaledes: Terrænet er skarpt begrændset; de samme Reneiere vilde utvivlsamt i Aarrækker benytte Trakten, og efterat den for de mindre Reneiere saare nyttige og næsten nødvendige Foranstaltning her er bleven almindelig, at de mindre Hjorder om Vaaren tælles ind i de større, og att Eierne som Følge deraf bo sammen, flytte sammen og ligesom i Fællesskab skjøtte den samme Bedrift, er Intet rimeligere, end at de ogsaa dele Ansvar for den Skade, den sammenbragte Hjord afstedkommer. Lars Sikko har selv erkjendt Principets Anvendelighed, i det han, formentlig i 1865, betalte Erstatning till Bardølerne for Skade, foraarsaget af hele Distriktets Ren, og da til vedkommende Skjønsmænd yt-

rede, at han naturligtvis vilde af de øvrige Eiere faa tilbagebetalt den Part, der faldt paa dem.“

Jag skall emellertid nu icke längre upptaga Kammarens tid, men jag vågar, i motsats till de yrkanden om afslag, som här hafva blifvit framställda, på det lifligaste hemställa, att Kammaren, i öfverensstämmelse med den mening, som redan 1871 inom denna Kammare gjorde sig gällande, måtte med bifall omfatta detta lagförslag, hvilket icke är någonting som norrmännen gifva oss, utan något som vi få gemensamt, efter både norske och svenske mäns omsorgsfulla handläggning af ärendet.

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Herr Casparsson: Då ännu endast det första momentet af paragrafen är föredraget, och jag reserverat mig mot det andra och fjärde, hade jag icke förrän vid föredragningen af dessa senare moment tänkt yttra mig, men då jag fann, att diskussionen redan nu omfattade förslaget i dess helhet, och då jag hade aning om, att det oväder, som hotat mig från jönköpingsbanken, snart skulle brista löst, vågade jag begära ordet.

Den föreslagna lagen har åtskilliga anmärkningsvärda sidor.

Den första af dessa är den språkliga sidan. Jag har redan något framhållit den i min reservation och jag skall icke vidare fördjupa mig i den frågan. Utskottet medgifver, att i lagförslaget finnes åtskilliga ordalag, som icke äro fullt nöjaktiga, men det säger, att man i allt fall kan förstå, hvad som dermed menas. Jag medgifver också, att så origtiga äro icke uttrycken, att man icke kan förstå hvad med dem menas, och ställer man icke större anspråk på ett lagförslag, kan man ju vara belåten äfven med detta. Jag tror dock, att jag icke på något ogrannliga sätt yppar hvad som tilldragit sig i Utskottet, då jag nämner, att, vid behandlingen af 29 §, en af Utskottets mest skarpsinnige och lagkunnige män råkade att så förirra sig i mellansatsernas labyrinth, att han lyckades komma till rätta igen först efter det en annan ledamot räckt honom den räddande ariadneträden.

En annan anmärkningsvärd sida är den, att de svenska myndigheter, hvilkas yttranden blifvit infordrade, hafva mer eller mindre afstyrkt lagförslagets antagande. Då det förslag, hvaraf detta utgör en föga afvikande bearbetning, genomgick en första pröfning i Högsta Domstolen år 1868, afstyrkte utaf 7 Högsta Domstolens ledamöter 6 detsamma. Den sjunde ledamoten afstyrkte visserligen icke förslaget i dess helhet, men han framställde mycket grava anmärkningar mot flera af dess hufvudpunkter. Då det nu föreliggande förslaget var före i Högsta Domstolen, afstyrktes det helt och hållet af 2 utaf Högsta Domstolens herrar ledamöter. Af de återstående 5 ledamöterna afstyrkte 4 den nu föredragna paragrafens andra moment och 3 ledamöter det fjärde momentet. De Konungens Befallningshafvande, som yttrat sig öfver förslaget, hafva likaledes afstyrkt det i väsentliga punkter. Jag skall bedja att sedermera få härtill återkomma och vill nu endast säga, att Konungens Befallningshafvande i Vesterbottens län, som yttrat sig helt kort öfver förslaget, anført ett yttrande af kronofogden i

*Förslag till
förrördrning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

lappmarksfögderiet, hvilken "förklarar sig anse, att följden af den föreslagna förordningen, om den upphöjdes till lag, blefve den, att den innan kort skulle leda till svenska lappbefolkningens undergång, hvilken icke borde genom nya skärpta lagar påskynas, enär den ty förutan skulle i sinom tid ega rum". Jag tror således att de, som hålla före, att denna lag verkligen kan gälla lappens vara eller icke vara, icke sakna skäl för en sådan uppfattning.

Den tredje anmärkningsvärda sidan är, att vi lagstifta för en främmande nationalitet, främmande för vårt språk, våra seder, våra rätts- och samfundsförhållanden, en nationalitet, förtryckt från dess första historiska uppkomst. Redan 600 år före vår tide-räkning utrotades, nedhögges och förjagades lapparne af de inbrytande kelterna från det mellersta Europa. Sedan de tagit sin tillflykt till den höga norden, hafva de af våra förfäder undanträngts från trakt till trakt, till dess de nu stannat vid ishafvets gräns. Men dess nationalitet är icke tillintetgjord, dess språk har icke förstummats; språk och folk finnas icke blott ännu till, men lefva oaktadt seklers förtryck med en lifsfullhet och friskhet, som gifver vid handen, att dess tillvaro är grundad i sjelfva naturförhållandena, och att dessa trakter icke kunna göras beboeliga utan genom nomadernas medverkan.

Den förevarande lagen har i främsta rummet tagit hänsyn till odlingens rätt och i sista rummet till nomadens. Allt hvad som åt lapparne blifvit inrymdt är, att renvägar skola åt dem öppnas, något hvartill de redan hafva traktatmessig rättighet; ty att stadga, att de hafva rätt till bete utan att hafva rätt till väg till betet, det vore ju ett hån emot dem. Men villkoret för att de skola kunna komma i åtnjutande af deras traktatsenliga rätt är, att de skola underkasta sig den nu föreslagna gemensamma ansvarigheten och hela dess invecklade rättegångsprocedur.

Hvad beträffar Sveriges och Norges inbördes ställning till frågan, är den sådan, att Sverige egentligen blifver exekutionsbetjent åt Norge. Det ligger därför makt uppå att tillse, att Sverige icke godkänner lagbestämmelser, som icke äro verkställbara, eller åtager sig att exequvera domar, som icke äro rättvisa och billiga, ty eljest kommer Sverige i en förnedrande och förnedrad ställning.

För att nu öfvergå till de bestämmelser, som innehållas i den nionde paragrafen, nemligen om skadegörelse å utångsslätter, torde det vara nödvändigt att göra klart för sig, huru bevakning af renar tillgår. Renen är ett halvildt djur, och dess bevakande tillgår på helt annat sätt än det tama husdjurets. Om vintern måste lappen hålla renarne samlade, dels för att från trakt till trakt uppsöka underhåll och näring, dels för att skydda dem för deras värsta fiende, vargen. Om vintern, när kölden är som skarpast och snöstormen kommer hvinande från Ishafvet, då måste lappen passa på natt och dag, ty då är vargens bästa tid, och en enda dags försummelse kan utsätta lappen för att förlora hvad som utgör hans hela egendom. Så kommer våren och sommaren; vanan

och naturdriften drifva då renarne vesterut till hafvet och fjordarne. När då renen efter vinterns svält kommer mot fjellen och känner doften af det uppspirande fjellgräset, kan man tänka sig svårigheten att hålla dem tillsammans, och det torde då ursäktas lappen, om han icke så strängt kan bevaka dem, att det icke understundom inträffar, att renarne komma in och göra skada å dessa rundt omkring spridda utängsslätter. När lapparne sedan kommit till sina anvisade sommarbeten och skola vakta sina hjordar, kunna de icke, som om vintern, hålla dem samlade, utan måste låta dem sprida sig vidt omkring, ty renen tål icke sträng bevakning, utan måste om sommaren hafva sin frihet; får han icke den, så vantrifves han och utsättes för sjukdomar, och betesmarkerna fyllas med lik. Lappens uppgift att bevaka sina hjordar måste då lösas så, att han tager plats kring de bofastes inegor för att, såsom varande de värderikaste, skydda dessa mot intrång, men de vidt omkring i utmarken spridda utängsslätterna kan han icke bevaka, ty hans bevakningsstyrka räcker icke till.

Jag har ur kaptenen Bangs och agronomen Hauklunds rapporter velat visa, att det icke är omöjligt för de bofaste att anskaffa gärdsel. Den ärade talaren på jönköpingsbanken har mot dessa citat haft åtskilligt att anmärka, dels därför att jag anfört för mycket och dels att jag anfört för litet. Jag har naturligtvis sökt att styrka den uppfattning, jag af dessa rapporter fått af förhållandena. Att anföra något annat, dertill har jag saknat all anledning. Har jag kommit att nämna gärdande kring inegorna, då det var fråga om utängsslätterna, må det förlåtas mig, ty det skedde i så fall för att icke stympa citatet. Chefen för Justitiedepartementet har anfört, att det skulle saknas stängselvirke, enär det saknades löfskog, och att äfven Haukland hade uppgifvit detta, men, så vidt jag har mig bekant, hägnar man icke, åtminstone hos oss, med löfskog utan med barrskog, och af de rapporter, som återfinnas i min reservation, framgår, att det på de flesta ställen icke saknas stängselvirke.

Öfvergår jag nu till hvad de inländska auktoriteterna, Konungens Befallningshafvande i Norrbottens och i Jemtlands län, anfört, har jag i deras yttranden det starkaste stöd för min uppfattning. Konungens Befallningshafvande i Norrbottens län säger: "Beskrifningen och uppmätningen samt rekognoseringen af Tromsö amt visar deremot, att någon *brist på hägnadsvirke icke kan sägas vara för handen annat än på de ytterst vid hafvet liggande delarne af amtet*. Svårt, ja omöjligt torde det vara för lapparne att förhindra skadegörelse genom renarne å utängsslätter och hjortronland, hvidan föreskriften, att dessa skador af dem skola ersättas, synes vara väl hård. Renarne, hvilkas kropp ända till början af September skyddas af helt kort och tunt hår och hvilkas hud längs ryggen är genombruten af en mängd efter bortfallen "korm" uppkomna hål, hvilka ej fullständigt helna förr än i September, uppehålla sig under vackert väder helst på de höga, kala bergstopparne, men, så snart storm eller snöyra inträffar, rusa de, trotsande allt motstånd af folk och hundar, ner i dalarne för att söka

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)

skydd. Så snart de hinna de första träden, äro de redan inne på den mark, der utängsslätter och hjortronland ligga. Utängsslätterna äro enligt Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förmenande i allmänhet af ringa värde. För jordbrukarne vore det antagligen mycket bättre, om de nedlade arbete på att till gräsbärande mark uppodla den omkring bostäderna liggande jorden, än att befatta sig med dessa utängs- och kärrslätter, hvilka afkasta ett foder, som har ringa näringsvärde. Undantag härifrån kunna naturligtvis finnas, men äro utängsslätterna värdefulla, vill det synas Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som jordegarne uti Norge, likasom det numera sker i de svenska lappmarkerna, borde *håga omkring dem*, för att förekomma att gräset å dem nedtrampas af renar eller af egna och andras kreatur.“ Konungens Befallningshafvande i Jemtlands län säger å sidan 135 i Kongl. Maj:ts proposition: “Då staten här och mångenstädes eljest åt den jordbrukande befolkningen upplåtit så stora och så belägna delar af de trakter, der lappen fordom med oinskränkt rätt färdades omkring med sina renhjordar, att han numera på vissa håll saknar tillräckligt utrymme att utan konflikt med jordbruksintresset kunna litnära sina hjordar, så vore det allt för obilligt att på det stränga och under nuvarande förhållanden för lappens bestånd ytterst vådliga sätt, som nu föreslås, utkräffa ersättning för sådan skadegörelse, som han ej kunnat förhindra och till förhindrande hvaraf inkräktaren af hans områden icke ålågges att medelst hägnadsskyldighet bidra.” Jag vill fästa uppmärksamhet på, att detta uttalande gäller närmast de jemtländska förhållandena, men jag tror, att det passar in äfven på förhållandena i Tromsö amt. Samme Konungens Befallningshafvande säger vidare, då han jemför stängselförordningen, som skyddar den bofaste mot intrång, med det föreliggande lagförslagets bestämmelser, att vid denna jämförelse “synes renegarens, lappens ställning vara i viss mån sämre, än egarens till det tama hemdjuret. Begge skola taga sådan vård om sina respektive djur, att de ej föröfva skador å annans egor. För hemdjurets egare är detta möjligt och lätt, för renens åter i allmänhet långt svårare och under vissa förhållanden omöjligt, på sätt ofvan blifvit antydt. Under det vidare den förre kan mot angränsande jordegare åberopa stängselvitsord till ytterligare lättnad i vården om sina hemdjur, så finnes en sådan rätt icke för rendjurets egare, så framt den uppfattning är riktig, att 1857 års förordning icke är på lappförhållandena tillämplig“. Vidare anför samme Konungens Befallningshafvande, med ledning af undersökningarne i Tromsö amt, om de norska lappförhållandena: “Häraf vill sålunda synas, som om en viss hägnadsskyldighet gent emot lapparne skulle kunna jordegarne åläggas och bereda å ena sidan ett hittills i allmänhet saknad skydd emot renarnes åverkan och å den andra en lättnad för lappen i hans ändock nog mödosamma vård om renarne.“ Jag har sålunda grundat den uppfattning, hvartill jag kommit, på uttalanden af endast justitieråd och landshöfdingar.

Jag har icke hemtat något ur min egen fatabur, utan blott hållit mig till hvad fullt godkända auktoriteter i frågan hafva anført.

Nu är det här i den nionde paragrafen stadgadt, såsom något för lapparne betryggande, att dessa utångsslätter skola framträda genom yttre tecken, såsom qvarstående hässjor, diken, rödjning eller annat dylikt. Ja, det vore mycket bra, om blott lapparne alltid kunde följa med renarne — men hvad nytta skall det göra, då renarne ströfva omkring ensamma? Det påminner om stadgandet i 18 §, der det talas om hund, som har till vana att jaga renar äfven på *tillåtet* uppehållsställe, och att sådana hundar skola dödas. Men jag frågar: huru är det möjligt, att hunden skall i hvarje fall förstå hvad som är *tillåtet* uppehållsställe, eller att renen skall begripa, att dessa hässjor eller diken eller rödjningar utmärka utångsslätter?

Man har inom Utskottet svarat mig, och jag väntar att här få samma svar: man kan icke för lapparne erhålla bättre vilkor från norsk sida. Men jag säger: skola lapparne utarmas och utrotas, då är det för rättskänslan mindre upprörande, likasom det för visso skall blifva för minnet mindre smärtsamt, om de utarmas *utom* lagen än *genom* lagen. "Hvart och ett slägte förvaltar allas gemensamma egendom och är därför inför alla ansvarigt", säger Geijer. "Och just derigenom gifves ett minne, en efterverld, en historia och en tidernas dom." Vill Norge inför historien och inför efterverldens dom bära ansvaret för en svag och förtryckt folkstams undergång, vare det Norges ensak; men Sverige, hvars historias blad glänsa af bedrifter, utförda för den förtrycktes rätt eller för upprätthållandet af rättvisans stora principer, må ej härmed bedäcka sin häfd. Mot den fara, hvarmed denna fråga härutinnan hotar, har jag velat inlägga min reservation.

Vid det nu föredragna momentet har jag intet att yrka, men vid nästa skall jag taga mig friheten att yrka bifall till den reservation, jag tillåtit mig att afgifva.

Herr Widmark, Henrik Adolf: Efter det högstämda föredrag, som nyss här hållits, är det icke mycket tacksamt att uppträda, synnerligast som jag i de flesta hänseenden hyser andra åsikter än dem, som i detta föredrag framstälts.

Det är af föregående talare upplyst, att stridigheterna mellan den bofasta befolkningen och nomaderna i Norge egentligen förekomma inom Tromsö amt. Hvarföre förekomma de hufvudsakligen der? Jo, *dels* derföre att landet är ofantligt sönderskuret af synnerligen gräsrika och bördiga dalgångar, som gå fram ända in emot riksgränsen och icke höja sig synnerligen öfver hafvet, hvarigenom det flerstädes efter dessa dalgångar är godt om tillfällen för en bofast befolkning att nedslå bopålar och finna utkomst genom jordbruk och boskapsskötsel, och *dels* förnämligast derföre, att lapparne från Jukkasjärvi och Enontekis socknar i Norrbottens län flytta med sina renar öfver till Norge redan i början af Maj och sålunda låta sina renar derstädes beta under längre tid än de lappar, som med sina renar

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)

flytta från Sveriges sydligare lappmarker till sydligare delar af Norge. Konflikterna mellan de bofaste och nomaderna uppkomma nemligen förnämligast under vartiden, och detta dels derföre, att, då de höga fjellplåtarna ännu vid den tiden äro snöbetäckte, renarnes och de bofastes kreaturs beten på utmarkerna den årstiden ofta varda desamma — d. v. s. de delar af fjellsidorna, som ligga strax ofvan skogsregionen samt derjemte "mot solsidan", och hvilka först af all mark i dessa trakter på vårarne varda bara och försedda med en späd grönska, begärlig såväl för den bofastes kreatur som för renarne — dels derföre att så länge snö betäcker de högre fjelltrakterna, och dennas smältning pågår, luften mättas af fuktighet, dimma, snöyra, och hastiga väderomvexlingar uppstå, hvarunder renarne för att söka skydd mot hårdt väder understundom kasta sig in i skogen, komma in på de egentliga utmarkerna samt der göra skada på utängsslätter och äfven någon gång på odlad mark. Genom författningsförslaget äro emellertid lapparne, hvad Tromsö amt angår, icke ålagda ersättningsskyldighet för sådan skada å utmark före den 8 Juli, såvida icke någon jordägare eller innehafvare särskildt derigenom i väsentlig mån betungas. Efter den tiden beta lapparne i allmänhet icke längre sina renar å dessa lägre fjellsluttningar. Då har snön gått bort, och de flytta då med sina renar upp till de högre fjellen. hvilka under högsommaren äro renens bästa uppehållsställen. Dessa svåra väderomvexlingar, hvarigenom renen kastar sig ned i dalgångarne, förekomma icke annat än undantagsvis vid den årstiden, utan renen stannar då gerna kvar i de höglända trakterna. Renens och hornboskapens betesplatser äro således icke desamma annat än just under någon kortare tid på våren. Sedan värmen har börjat, uppstår inom skogsregionen och de högre delarne af dessa dalgångar i Tromsö amt en växtlighet, som är mycket yppig, så att den kunde gifva bete till mycket flera kreatur, än som der finnas. Händer det, att renarne utan bevakning då komma ned till dessa marker, så äta de icke detta gräs, utan trampa ned och göra det dymedelst för kreaturen mindre njutbart. På samma sätt förhåller det sig med gräset å utängsslätterna, hvilket visserligen icke af renarne förtäras, utan blott nedtrampas. Men då renen under sommartiden egentligen uppehåller sig på dessa plåtar och fjellsidor, som ligga ofvanför den region, der den bofaste har sina kreatursbeten och utängsslätter, så skulle icke i allmänhet under denna årstid förekomma någon skadegörelse genom lapparnes renar på utängsslätter och odlad mark, såvidt icke lapparne gjorde sig skyldiga till hvad man kaller "*sköteslöshet*".

Såsom ett bevis derpå, att den skada, som renarne förorsaka under försomrarna, icke är så stor, torde följande förtjena anföras: Det sista året förekommo inom Tromsö amt ganska många klagomål öfver skadegörelse på utängsslätter och utmark. Men dessa klagomål inkommo till "Lappeopsynet" så tidigt, att när sedan dels amtmannen och dels det politie, som är anordnad för att undersöka dessa, i Juli månad besökte de ställen, från hvilka klagomålen inkommit, var redan växtligheten å utängsslätterna och ut-

marken så stor, att de icke ens kunde märka, att några renar varit der och gjort skada.

Om renarne vårdades på samma sätt af lapparne, som besöka Tromsö amt, som af dem från sydligare delen af Norr- och Vesterbottens län, då de äro med renar i Norge, hvilka mig veterligen aldrig varit i kollision med de bofaste derstädes, och detta af orsak, att lapparne blott uppehålla sig der under Juli och Augusti månader samt derunder tillika hålla sina renar på sådana här ofvan omrörda högre fjelltrakter, der de böra vistas, och der sammanstötningar icke kunna ifrågakomma, så är det min öfvertygelse, att skador, förorsakade af renar, som kunna vara föremål för ersättning af lapparne, äfven i Tromsö amt skulle vara synnerligen få.

Det måste väl i öfrigt medgifvas, att paragrafen, sådan den nu föreligger, rörande utängsslätter, har ett väsentligt företräde framför det förslag, som förelåg 1871. Der stodo uppräknade bland föremål för ersättningsskyldighet för skador, som af renar förorsakades, sådana å utängsslätter, utan att någon närmare bestämmelse deri var intagen. I det nu föreliggande förslaget är deremot tillagd en punkt, så lydande: "Lag samma vare i fråga om skada å utängsslätter, som äro inhägnade med sådant stängsel, som af Konungen blifvit förordnad, eller, utan att vara inhägnade, år efter annat varit till höfängst brukade, och dertill brukas, samt genom qvarstående hässjor, diken, rödjning eller på annat sätt tydligen framträda såsom utängsslätter." Är det nu så, att en utängsslätt är af verkligt värde, så vore det väl besynnerligt, om icke den bofaste egaren skulle anse det i sin ordning att inhägna den för att skydda den från skadegörelse af så väl kreatur som renar, detta för så vidt tillgång på hägnadsvirke finnes. Men utängsslätterna hafva i allmänhet icke så stort värde. Hvar och en, som är något bekant med förhållandena i dessa trakter, vet, att de flesta utängsslätter äro af mindre god beskaffenhet, och att de derföre ej heller kunna afbergas hvarje år utan blott hvart annat, hvart tredje eller fjerde år. Deremellan äro de i träde. Sådana äro de utängsslätter, som i allmänhet förekomma i nordligaste delarne af Norge. Skulle dylika slätter afbergas hvarje år, så blefve det snart slut med all växtlighet å dem. Efter min uppfattning är derföre skadegörelse på flertalet utängsslätter i paragrafen undantagen. Det är visserligen sant, att på en sådan utängsslätt kan afbergas en liten bit ett år och en annan ett annat. Men jag kan icke tro, att de, som skola värdera skadan, låta duperas sig af sådana så att säga advokatoriska konstgrepp.

Jag har under 15 års tid hvarje sommar vistats i lappmarkernas fjell-land och dervid flyttat tillsammans med lappar och vågar derföre tro mig hafva temligen noggrann kännedom om hvad en lapp kan åstadkomma i renvård, om han derom vill vinnlägga sig, och hvilka svårigheter, som dervid understundom kunna möta honom. Och så mycket kan jag säga, att om en lapp vill sköta sin hjord, så äro de tillfällen, då han icke har makt med renen, få. De inträffa under höst- och vartid under snöyra och stark dimma en och annan gång om året, ja under vissa år ej alls.

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Steerige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

När det nu inträffar, såsom det i år inträffat i Tromsö amt, att lappar föra dit renhjordar om tillhoppa 20,000 stycken, hvilka, sedan de väl och vackert kommit inom norskt område, "släppas i villan", hvarefter lapparne sjelfva slå sig ned derstädes ända invid riksgränsen eller till och med återvända inom svenskt område, sysslande med jagt och fiske eller tillbringande sin tid lättjefullt utan att alls se till sina renar under hela sommaren, samt, när lappuppsyningen kommer och förehåller dem detta och anmodar dem att taga vård om sina renar, så att de ej må göra skada å bofastes egor, de endast svara, att renarne icke äro deras — icke kan jag då, när jag vet, hvad en lapp kan åstadkomma i renvård, anse sådant rätt, anse att dylikt ej bör stärfjas, eller vilja vara med om att lägga hyende under en sådan sköteslöshet. Men det är just detta hyende, som lägges genom codicillen, genom det omöjliga uti att hålla efter lapparne och taga reda på den af dem, hvilkens renar vållat skada; och det är också detta hyende, som de vilja fortfarande hafva kvar, hvilka så ifrigt motsätta sig antagandet af föreliggande paragraf.

Här är sagdt af de herrar, som uppträdt såsom motståndare till detta förslag, att genom dess antagande skulle lapparnes undergång vara besegrad. Det vilja dessa herrar naturligtvis icke vara med om. Jag vill vända om satsen. Tages icke detta förslag, så dekretera vi i och med detsamma, att vi vilja hafva kvar samma laglöshet, samma lagöfverträdelser, samma stridigheter, samma klagomål, samma själpantning, som hittills egt rum i Tromsö amt. Och detta skulle lika säkert, som att jag står här, leda till lapparnes undergång, således till raka motsatsen af det, dessa herrar tro sig sträfvat för. Men att ordna förhållandena, ställa det så, att det blifver lag och rätt mellan lapparne och de bofaste, hvilkas skattegor, säge hvad man vill, ligga så till, att de icke behöfva beträdas af renar, kan väl icke vara annat än lämpligt, helst som från norska auktoritetens sida redan är gjordt så mycket och göres nästan för hvarje år än mera för att genom inköp af mark, som ligger i renvägarne, genom beviljande af anslag för anordnandet af uppsigt öfver "lappväsendet" m. m. söka ställa det så, att Lapparne och de bofaste må utan allt för stora sammanstötningar kunna utöfva sina så olika näringsfång. Och då jag vet, hvilket godt förhållande råder mellan lapparne inom Luleå och Piteå lappmarker och de bofaste i Norge, under det dessa lappar derstädes uppehålla sig, och då jag är öfvertygad om, att efter några år, sedan lapparne från Enontekis och Jukkasjärvi hunnit komma in i de nya förhållanden, som genom föreliggande förordning skulle komma att införas, det skall blifva samma goda förhållande emellan dem, å ena, samt Tromsö amts bofasta befolkning å andra sidan, så yrkar jag på det lifligaste bifall till nu föredragna paragraf.

Herr Carleson: I anledning af det utaf Särskilda Utskottet åberopade förhållande, att lapparne skulle enligt 1866 års komités betänkande förklarar sig icke hafva något att mot den föreslagna

gemensamma ansvarigheten invända, tillåter jag mig erinra, att år 1866, när dessa förklaringar skulle hafva skett, hade hvarken lapparne eller komiterade någon aning om beskaffenheten af den distriktsindelning, som i slutet af 1870-talet blifvit föreslagen, och hvarom Kammaren fått kännedom genom de här utanför uppslagna kartorna.

Hvad angår 1817 års Kongl. bref, ber jag att få nämna, att detta Kongl. bref alldeles icke innehåller samma bestämmelse som detta lagförslag i afseende å den gemensamma ansvarigheten, ty sagda bref angår lapp, som är i samma sällskap eller följe med andra, och afser skada, hvilken kan visas hafva skett af detta sällskap eller följe, fastän man icke kunnat utröna, hvilken som gjort skadan.

För öfrigt, då denna med så mycket besvär åstadkomna lag icke kan behöfva iakttagas mer än 13 år, och efter dessa 13 år norska staten skulle vara oförhindrad att binda lapparnes inflyttningsrätt till Norge vid nära nog hvilka villkor den behagar, blott de svenska myndigheterna få den äran att i Sverige exequvera de norska domarne angående ersättningsskyldighet, synes mig icke förefinnas mycket skäl att tala om de särskilda paragraferna, utan vidhåller jag mitt yrkande.

Herr Asplund: Jag har tillräckligt länge varit med om Riksdagens förhandlingar för att hos mig få utvecklad, så att säga, förmågan af en förkänsla deraf, att under en öfverläggning meningarne börja klarna inom Kammaren; och det är då min vana att icke trötta Kammaren med något längre och mera genomgående anförande. Jag tror, att efter det omfattande, sakrika och klara anförande, som Chefen för Justitiedepartementet för en stund sedan lät komma oss till del, de flesta af Kammarens ledamöter funnit, att farorna af denna lags antagande långt ifrån äro sådana, som de skildrats af en talare i min närhet, hvilken antog, att lagen skulle medföra lapparnes undergång. En talare här bakom mig har sagt, att lagen innebär lapparnes vara eller icke vara. Jag kan visserligen instämma med samma talare i den uppfattningen, att här är fråga om lapparnes vara eller icke vara, dock icke så, som han menade, eller att, om lagen antages, det är fara för lapparnes bestånd, utan så, att faran för lapparne ligger deri, att lagen *icke* antages.

För den, som något följt förhållandena i lappmarkerna och tagit kännedom om de flyttningar, som ega rum från Norrbotten till Tromsö amt, samt om de kollisioner, som der uppstått under en följd af år just under den nuvarande lagens tillämpning, — bör det vara uppenbart, att här behöfves ett ordnande; och det är just ett sådant ordnande, som denna lag åsyftar, och hvartill den i sjelfva verket på ett så lyckligt sätt, *som omständigheterna medgifva*, kommer att medverka. I den meningen taget är denna lag en fråga om lapparnes "vara"; och jag förenar mig i den näst siste talarens yrkande om bifall till densamma.

Det är sant, såsom talaren här bakom mig anförde, att i det utlåtande, jag, såsom Konungens Befallningshafvande i Jemtlands

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

län, afgifvit, uttalats farhågor mot antagande af den gemensamma ansvarigheten, förr än åtskilliga speciella förhållanden inom Jemtland blifvit på ett lyckligt sätt ordnade. För att förklara, huru jag nu kan förorda lagen i den föreliggande paragrafen, sedan jag i det nyssnämnda utlåtandet i viss mån afstyrkt densamma, ber jag att få ytterligare säga några ord. Jag hade nemligen *då* den uppfattning, hvartill lagens rubrik och åtskilliga dess bestämmelser gäfvö särskild anledning, eller att denna lag icke ensamt afsåg, hvad som dock måste vara dess förnämsta syfte, eller ordnandet af de internationella förhållandena, utan att den jemväl måste anses såsom en lag, afsedd att ordna de rent inhemska. Under förhandlingarne inom Utskottet, då jag sökt mer och mer genomtränga lagen, har jag särskildt med afseende å de förändringar, som företagits i lagen efter det Konungens Befallningshafvandes yttrande afgafs, funnit, att det icke är meningen att göra lagen till lag för de inhemska utan blott för de internationella förhållandena. Efter en sådan uppfattning om lagens allmänna syfte och omfång, ligger det icke någon oklarhet i min ställning till frågan, angifven i Konungens Befallningshafvandes utlåtande, och den jag för närvarande intager såsom medlem af Särskilda Utskottet. Jag skall icke besvara herrarne med att anföra de speciella förhållandena för Jemtland. Den förste talaren — med den stora sakkännedom, hvaraf han berömde sig — har redan i någon mån satt herrarne in deri; och jag skall icke komplettera eller berigtiga hans uppgifter. Jag vill blott säga, att genom afvittringen i Jemtland lapparne fått sina renbetesland eller s. k. skattefjell skilda från kronans och enskildes egor, men på ett sådant sätt, att det är ytterst svårt, ej alltid möjligt för lapparne att förekomma konflikter med den bofasta befolkningen; och förrän dessa konfliktsanledningar blifvit undanröjda, måste *hvarje* ersättningsskyldighet från lapparnes sida i många fall förefalla hård. Ett sådant undanrödjande af konfliktsanledningar kommer därför snart att ifrågasättas. Frågan är för närvarande beroende på administrativ utredning; och jag hoppas, att det icke skall dröja länge, förr än ett förslag i detta ämne kommer att framläggas för Riksdagen i syfte att få inlösa sådana egor, som äro nödvändiga för att kunna så arrondera renbetestrakterna, att det blifver möjligt för lapparne att der finna alla villkoren för renens trefnad samt hålla renen inom dessa trakter och icke behöfva söka beten på andra ställen, der konflikter lätt kunna uppstå.

Jag bör likvisst säga några ord i sjelfva saken. Det har talats mycket om innehållet af både 2 mom. och det 3. I afseende på 2 mom:ts stadgande om utångsslätter har man sagt, att det vore obilligt att ålägga lapparne ersätta skada å dessa, så länge de icke äro hägnade. Det är möjligt, att detta vore rätt och att det äfven kunde stadgas i enlighet dermed, om det vore fråga om en rent inhemsk lagstiftning. Men när det är fråga om internationella förhållanden, så äro vi beroende af det andra landet. Då nu detta i sina påståenden har ett så godt stöd af codicillen i hvad angår att äfven ohägnade utångsslätter skola vara fredade

för lapparnes åverkan, så är det icke lätt att drifva saken längre, än nu skett, nemligen att få det medgifvandet, att Kongl. Maj:t kan ålägga hägnadsskyldighet kring vissa utångsslätter liksom äfven ett förtydligande af hvad som skall förstås med utångsslätter, så att det icke kan sägas, att lapparne äro i okunnighet derom. Hvad den gemensamma ansvarigheten beträffar, så är det tydligt, att den är mycket stridande mot den teoretiskt-juridiska åsigten; men förhållandena äro så exceptionella, att det är alldeles oafvisligt, för att få reda i saken, att medgifva ett sådant undantag i lagstiftningen. Det blir annars en omöjlighet för den fasta befolkningen att få ersättning för gjord skada. Det är omöjligheten att få reda på, om det är den ene eller andre lappens renar, som förorsakat skada, hvilken gjort konflikterna så svåra, framför allt i Norge. Det är först genom att på detta sätt utbreda ersättningsskyldigheten och förminska svårigheterna vid bevisningen, som man kan hoppas, att ett bättre tillstånd skall inträda. Jag tror icke, såsom talaren på kronobergsbänken, det skall gå så långt, att Norges domstolar skola ålägga ersättning, innan det är bevisadt, att skadan är skedd genom renar. En talare, som yttrade sig med högstämnd patos, har sagt, att Sverige icke bör vara med om att utrota lapparne genom antagandet af denna lag. Hvad skall Sverige då göra? Skall det lägga armarne i kors och säga: när vi icke kunna framtvinga en bättre lag, än denna, låtom oss då låta det förblifva vid hvad som är. Kan det vara oss mera värdigt att säga: jag kan icke genomdrifva något bättre, ergo gör jag *intet* samt stannar vid det rättslöshetstillstånd, som nu förefinnes och hvilket är mera menligt för lapparne, än de förhållanden, som efter lagens antagande skola inträda. För min del kan jag icke dela en sådan uppfattning och instämmer därför i yrkande om bifall.

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Grefve Mörner: I en så kinkig fråga som denna, der det afhandlas förhållanden, som sällan förekomma, nemligen att personer, som tillhöra ett land, likväl måste göra anspråk på att tillerkännas rättighet att lefva i ett annat land, såsom vore det deras eget, kan man icke annat än finna det naturligt, att det måste vara ytterst svårt att åstadkomma en i allo tillfredsställande lagstiftning. För min del hyser jag ingen tvekan att erkänna, det jag anser, att Kongl. Maj:t sökt göra hvad han kunnat för att denna gång åstadkomma en tillfredsställande lagstiftning. Men jag ber härvid att få erinra, att vid 1871 års riksdag, då jag var ledamot i Lag-Utskottet, som då fick handlägga denna fråga om lapparne, hvilken var lika vidlyftig då som nu — äfven då hörde vi sägas: något bättre än detta kan icke åstadkommas, längre kunna vi icke komma i förhållande till norrmännen, allt är ordnad så bra, som det kan begäras, och dermed befrämjas lapparnes bästa, i annat fall grundlägga vi endast deras undergång och förderf. Lagen föll likvisst den gången, och oaktadt vi hörde sägas, att allt var gjordt, som kunde göras, har det likväl burit så till, att detta år ett annat förslag har framkommit, icke till

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

alla delar lika med det af år 1871, utan onekligen inrymmande åt lapparne några större förmåner och för dem mera betryggande än detta. Då trängde sig på mig den föreställningen i detta kinkiga och svåra ämne: måste vi kunna antaga, att redan nu den alldeles rätta punkten är funnen, är det så alldeles gifvet, att vid det förhållande, att man har sett, att förbättringar kunna beredas, äfven denna gång allting är så väl ordnad, att man icke kan få det bättre, allt bragt i sådant skick, att man ovilkorligen bör antaga det, emedan ett förmånligare tillstånd icke kan utverkas? Men huru har tillståndet för lapparne varit sedan år 1871 och till den dag i dag är? Vi hafva hört, att från lapparnes sida förekommit 31 klagomål. Jag får upprigtigt säga, att denna siffra synes mig icke vara särdeles stor. Från den bofasta befolkningen — jag förmodar, att dermed menas den i Norge — hafva förekommit 200 klagomål. Det hade visserligen varit bättre, om det förekommit inga, men icke heller synes mig detta vara så särdeles mycket, då det är fråga om renhjordar på öfver 100,000 djur, då det är fråga om en befolkning af ett icke obetydligt antal, som flyttar med sina renar in i ett land, hvarest — om vi få tro beskrifningarna — den skulle uppträda såsom en förhärjande hord, som allting ödelade och förstörde. Såsom vi hörde, uppgick ändock ersättningsbeloppet icke till mer än 232 kronor, hvilken summa den ädelmodige Sikko skall hafva betalt ur sin egen ficka. Jag vill då fråga: kan man verkligen med fullt allvar säga, att förhållandena framstå för oss i en så mörk dager, som de här hafva blifvit skildrade? Om lapparnes antal har här icke varit fråga, och jag får bekänna, att jag icke känner till förhållandet i det afseendet, men jag har knappast anledning tro, att den lappska befolkningen aftager. Hvad renarne angår, så har man hört, att de till antalet verkligen ökats, utan att man tager med i beräkning dessa särskildt omförmålde Kautakeinorenar. Vittnar detta om förderf och vittnar det om undergång?

Jag skall nu, så vidt jag kan, gå in på några små detaljgranskningar af lagförslaget; de måste dock blifva mycket korta, emedan jag icke haft tid och tillfälle att så noga, som jag önskat, nagelfara detsamma, men några yttranden måste jag upptaga. Det sades af en talare — det var en man, som, enligt egen uppgift, i 15 år flyttat med lapparne och således borde ega mycken kännedom om deras åtgöranden, om han också icke lyckats afvärja deras öfvergrepp, när de komma in i Norge — han sade, att lapparne flyttade och bodde qvar inom svenska gränsen och skiekade i massa sina renar in i Norge. Det är en flyttning, hvartill codicillen icke gifver anledning, och renarne, som sålunda komma in i Norge utan värdare, kunna med skäl af norrmännen betraktas såsom ett slags vilddjur, som de hafva rättighet att behandla efter behag. I codicillens 17 § heter det: "Förr än någon Lapp, Svensk eller Norsk, med sine djur flyttar öfver Gränsen, skal han för sin egen Lappe-Länsman och Nämndemän angifva antalet på the djur, som i hans följe äro, thet är så väl på hans egne som på hans barns, tjenares och husmäns" o. s. v.

Således förutsätter codicillen denna flyttningsrätt. Men att svensk Lapp eller renegare, som icke alltid är Lapp — det kan äfven vara andra, som ega renar och anförtro dem åt lapparnes vård — har rättighet att efter behag skicka in renarne till Norge, det följer icke af codicillen, utan med renarne måste följa lappen, hvilken såsom vaktare ser efter och tager hand om dem. Nu har man sagt, att i Norge äro gjorda stora ting, vägar anlagda, broar slagna och distrikt utstakade. Ja. allt detta förespeglades också år 1871; när det då icke var gjort, så är det fånesamt att det skett nu. Kartan har jag sett, vägarne och broarne har jag icke sett, men jag vill förmoda, att allt detta finnes. Att distrikt skola vara utstakade har jag också hört, men i hvad mån det är gjort, vet jag icke; hvad som bestämdt uppgifves vara gjort betviflar jag visserligen icke, ehuru jag icke kan taga utstakade planer för verkstald gerning. Men kan man i Tromsö amt utan men herbergera 140,000 renar, då tror jag, att de klagomål vi hört öfver renarnes härjningar, äro temligen obefogade, ty distriktens derstädes äro icke så synnerligen stora, och då måste det vara ett fasligt kinkigt folk, dessa bofasta män, i fall der nemligen kan födas så många renar, som vi hört uppgifvas, hvilket jag har svårt att begripa. Lika litet kan jag förstå den växtlighet i Norge, som skildrats vara sådan, att gräsmark, som afbetats under midsommaren, kan vara färdig till slätter i Juli månad, och detta oaktadt får man icke afberga dem oftare än hvar tredje eller fjerde år. Allt detta är skildringar af ett för mig obekant land, hvarigenom jag icke på något sätt blir mera slug än jag var förut.

Hvad angår den gemensamma ansvarigheten, så tror jag att den kanske icke kan undvikas, ty det lär vara svårt att särskilja renarne, det kan icke någon annan än lappen göra. Men hvad beträffar hundarnes egenskap att aldrig ströfva omkring till andra gårdar, så får jag tillstå att jag har gjort en helt annan erfarenhet, då jag alltför ofta sett främmande hundar komma ända in på min gård för sitt eget höga nöje. Således kan jag icke antaga annat än att hundarne äfven i Norge skulle kunna ströfva omkring i trakter, der de icke äro berättigade att gå. — Besynnerligt förefaller det mig att förhållandet mellan Sverige och Norge är värre nu än förr. Men vi hafva en gemensam unionskonung, säger man. Hvad har det med denna sak att göra? Efter hvad jag vet, är Norge ett fullkomligt oberoende och sjelfständigt land, och för konungen af Sverige har jag stor vördnad och aktar äfven konungen i Norge, men de äro två skilda personligheter. Vid en sådan lagstiftning som denna, då man trots alla möjliga bemödanden ändå kommit att lagstifta så att det icke tillfredsställer alla behof, icke uppfyller alla önskingar, hvarvid jag får förklara, att jag är förvissad, att regeringen i detta fall sökt åstadkomma det bästa möjliga, men då trots allt detta man ändå icke lyckats reda förhållandet på ett nöjaktigt sätt, så vore det bättre, om man blott försökte sammanfatta de förhållanden, som genom sedvänjan utvecklat sig och sökte göra gällande de rättigheter, som hafva

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

häfd och vana för sig. Det är kanske den synpunkten, hvarur saken allra bäst skulle kunna bedömas och afgöras. Om man utgår ur denna synpunkt och granskar hvad der föreligger, blir det flera paragrafer, som skulle gifva anledning till anmärkningar, och särskildt får jag säga om slutpunkten eller att, såsom en talare förut sagt, om 13 år allt skulle kunna förändras, att den verkligen är oroväckande. Visserligen äro intagna åtskilliga klausuler, att lagen icke må förändras annat än så eller så, men då lagstiftaremakten helt och hållet är öfverlemnad åt den ena staten, så är lagstiftaren icke bunden af någon codicill, utan endast af sin möjliga rättsskänsla och sin vilja att iakttaga de förbehåll, som gjorts. Men erfarenheten visar oss tyvärr, att i staternas förhållanden icke alltid sådana känslor göra sig fullt gällande, utan att med en slags egen tolkning sakerna framställas i en oväntad dager, och med en uppfattning, som möjligen ingen, då lagen skrefs, anade. Derför anser jag betänkligt att inrymma åt ett annat land att lagstifta i ett förhållande, som onekligen rör Sveriges undersåtar. Kunde lappen existera utan att behöfva flytta in i Norge, så låtom oss då göra gränsspärning, derigenom skulle saken blifva klar. Men då så icke är fallet, anser jag det vara en pligt för svensk man att besinna sig väl, innan han fattar ett beslut. Det är möjligt att jag ser denna sak från en origtig synpunkt, men jag anser dock för min del, att vi böra vara mycket försigtiga i fråga om denna lagstiftning och åtminstone icke antaga något annat än som enligt vår allvarliga öfvertygelse är fullkomligt sant och riktigt. Man klandrade nyss att några högstämda ord blifvit fälda. Ja, jag vet, att det icke går an att vara högstämd; stundom gör väl känslan sig gällande, men man bör, gudbevars, hafva det kalla förståndet med sig, och dämpa sina känslor, äfven då man kämpar om människors väl och ve. Lyckas icke detta, utan ett varmare uttryck framtvingar sig, så torde det dock böra förstås äfven af den riksdagsman för hvilken ett embetsutlåtande är idealet af framställning. Jag skall således akta mig för att gå in på den banan, men jag får säga, att äfven jag har tänkt och känt, att om de, som af ålder egt ett land, blifva derifrån allt mer undanträngda och under sekler misshandlade, då fordrar rättsskänslan och samvetsömheten i så mycket högre grad, att man åtminstone söker skydda dem så godt man kan, och om man icke kan upprätta dem från deras fall, åtminstone låta dem behålla de små obetydliga rättigheter, de ännu hafva, och tillåta dem vinna den förkofran, som de möjligen kunna vinna för att göra tillvaron draglig. Jag vet verkligen knappast till hvilket slut jag skall komma; jag kan verkligen icke hjälpa att saken står så oklar för mig, men så länge så är förhållandet, måste jag yrka afslag å den föredragna punkten.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af det föredragna momentet och sedan på afslag derå; och förklarades den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande uppsköts till ett annat sammanträde.

*Förslag till
förrättning
rörande
Lapparne i
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Anmälles och bordlades Stats-Utskottets nedannämnda memorial:

N:o 63, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut vid Stats-Utskottets utlåtande N:o 54, angående ombyggnad af riksdagshuset; samt

N:o 64, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut om beviljande af anslag för iständsättande af vågbrytaren och den yttre hamnarmen vid Visby hamn;

hwarefter beslöts att af de ärenden, som på förmiddagen bordlagts för andra gången, Lag-Utskottets utlåtande N:o 56 skulle på föredragningslistan för nästa sammanträde sättas sist och de öfriga näst efter Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, äfvensom att de ännu oafgjorda ärenden, som blifvit endast en gång bordlagda, skulle uppföras främst på nämnda lista.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.